МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
СВЕТ

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

№ 103 (2624) | КIиранди, 24 декабрь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

ЛИПЕЦК. ХЬАЛЪЯЬ ЙОАЛАШ ЛАТТ НОВОЛИПЕЦКИ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКИ ЗАВОДЕРА ЙОККХА ДОМНА.

Сурта тIа: керда домна.
Ю. Ардашева сурт.

ТАСС фотохроника.

Ерригa торонаш—шурий план кхоачашъяра

Дош кхоачашду

Укх шера Шаьла районерча «Шалинский» совхоз паччахьалкхен планах 20.000 центнер шура дIаяла езаш яр.

Ер шу чакхдоаллаш цар даьча балхашка хьежача гучадоал уж шоай деша дай болга, 20 декабре кхаччалца совхозо 20.425 центнер шура паччахьалкхенна дIа а луш, шера йола план 102 процент кхоачашъяьй.

Мишта вIаштIехьдаьннад цар цу тайпара дола доккхий къахьегама толамаш даха?

Совхоза кулгалхоша дика оттадаьд хьайбаш леладерашта юкъе социалистически яхь йоаржаяра гIулакх, царна дика хов хьайбаш леладерашта эшар фуд, цар малагIча хьале болх бу. Дика лелабу царна юкъе политически а культурни а болх, боаггIача бесса вIаштIехьбаькхаб совхозерча дикагIболча хьайбаш леладерий опыт дIайовзийтара болх а.

Цига дикача балхаца къаьстта белгалъяьнна я совхоза цхьоалагIча отделене шурий-товарни ферма.

Уж укх шера паччахьалкхен планах 1550 центнер шура дIаяла езаш бар, хIаьта 20 декабре кхаччалца 303 центнер шура планах йоагIачул дукхагIа дIаеннай.

Цу отделенерча ферма план тIеххоачаш ца еш цхьаккха доярка яц. ХIаьта дикагIчарна юкъе а дикагIбарех ба КПСС XXII-ча съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь доккхий къахьегама толамаш даьха дояркаш Гапаева Умидат, Тазуркаева Руми, Гайсумова Зара, Романченко Сима, иштта кхыбараш а. Цу дояркаша даиман шоай балха говзал лакхъю, шоай балха опыт кхыча дояркашта дIайовзийт, доаханна деш дола гIулакх зоотехнически хьехамца мара диц цар. Цу дояркаша йоаггIача рационах мара доахан кхоабаш бIаргадайнадац сона, йоах нов. Хамидовас. Цар групперча доаханна вIалла тIаьдача латта дийзадац, хIана аьлча, дояркаша царна хан-ханнахьа кIалхьарцар ду.

Дукха ха яц Эсамбаеваи Товтинаи ферме дояркалла болх беш бола. Хала да царна дикагIа болча дояркашта тIехьакхе. Бакъда, царна даиман чIоагIа новкъостал деш хьайоагIа Романченко Сима. Тха ферма тIарча массайолча дояркай доккхий хьокхамаш хургдолаш вIаштIехьбаккха беза оаха болх, цудухьа тхо декхарийла да балха говзал Iомае а, хIаьта Iомаьр дIа-юха йовзийта а, йоах нов. Романченкос. Гуш да шоай дош гIулакхаца цар чIоагIдеш хилар.

Иштта дика телятницаш а ба цу ферме. Царех ба Пасько Ксения Михайловнаи Сельмурзаева Липуи. Цу телятницаша диззача шера вIалла Iаьсий дойтадац.

Цу тайпара дола доккхий къахьегама толамаш даьхад цу совхоза кхоалагIча отделене шурий-товарни ферма коллективо а. Цар хIанзале планал совгIа 1314 центнер шура дIаеннай паччахьалкхенна.

Цхьабакъда, совхоза массайолча отделенеша цхьатарра дика шоай болх вIаштIехьбаьккха хилча кхы а доккхий толамаш даха йиш хургъяр. Доахангара шура яккхара гIулакх эсала лел совхоза шоллагIча отделенерча шурий-товарни ферма тIа. Цар планах йоагIачул 909 центнер шура кIезигагIа дIаеннай паччахьалкхенна. Бакъдар аьлча, цар ерригa торонаш яр уж декхараш кхоачашде. ХIаьта цу отделене хьайбашта гIулакх дийнахьарча распорядках дац, оттаьча рационах кхабац доахан, помещенешка бIеха я. Цу тайпарча гIулакхаша декхараш кхоачашдара йоккха новкъарле яьй царна.

Совхоза кулгалхоша хIанз даьхача толамех тоъам ца беш КПСС XXII-ча съезда решенеш кхоачашъяра дIахо йодача хана шоай беррига низ а хьинар а тIадахийта юкъера кхоачамбоацараш дIа а доахаш махулла дукхагIа пайда эцаргболаш кхы а дикагIа шоай болх вIаштIехьбаккха беза.

З. ГЕЛИСХАНОВ,
(тха собкорр.).

СУХАЛ ЦА БЕШ

Шоай деррига низаш тIадахийтад хьайбаш леладераша укх юхедисача деношка мамогга дукхагIа шура яккхара. Цхьабакъда, «Ингушский» совхозера хьайбаш леладераш хIанз а меттахьа хьайна баланза ба. Цу совхоза цхьайолча отделенешка шура дукхагIа ца яккхарал совгIа, хIара денна лохъю из. Масала, нов. Гуноев управляющи а нов. Бельтоев зоотехник а волча шоллагIча отделене 2,7 килограммагара 2,4 килограммага кхоачаш лохъеннай хIара фуражни Iаттагара йоаккха шура. Эшар фуд? ХIара Iатта кхоачамбалла гIожеи мошеи доакъараш а концентраташ а я отделене. Укх тIеххьарча хана хан-ханнахьа кхухьаш барда а ба. Цхьабакъда, шура-м лохлу.

Шура яккхара болх отделене селла во лелара бахьан цаI мара дац—ферма кулгалхошкахьара тIахьожам ца хилар. Ший болх цIена бац совхоза керттерча зоотехника нов. Нескаромне а. Цун декхар да, доахана шура лохъяра бахьанаш малагIаш да ховлга а сихха уж дIадоахилга а. Цхьабакъда, из шек вац цу балха. ДIаьха ахка дIадахийтар совхоза кулгалхоша шура яккхара гIулакх теркал ца деш. Ахкан замалахь шура дукхагIа яккхара йолча торонех бизза пайда эцанзар цар. Концентраташца кхаьбадац детта доахан. Из бахьан долаш эггара шура дукхагIа яккха йиш йолаш хинна ахкан ха тилийтар.

Шера йола паччахьалкхенна шура дIаялара план кхоачашъяра гаьна я совхоз. 13.300 центнер шура дIаяла езача, цар дIаеннар яц 10.570 центнер мара.

Во латт фермашка зоотехнически учет а. Доахан бугIе дигара а дахкара а оттаяь бокъонца йола план ца хилар а доахан шоай лоIамах а дита бугIе ахара гIулакх дIа ца даккхар а бахьан долаш дукха доахан Iахар дисад.

ХIанзалца контрольни дойкаш яьяц фермашка. Цо цIаькха а хьахьокх, ший декхараш а партеи правительстваи енна заданеш а кхоачаш хиннаяц аьнна, совхоза керттера зоотехник сагота ца хилар. ХьалхагIа арадаьннача газеташ тIа шоашта яьча критиках а цхьаккха хIама даьдац совхоза кулгалхоша. Совхозе цкъара яьча итогаша хьахьокх цигара балхаш кхы дIахо сатоха йиш йоацаш во латташ хилар.

О. КОДЗОЕВ.

Шура яккхара къайле

Тха дояркашеи доаханга хьежарашеи яр шу доладеннача юххье социалистически яхь лаьцаяр КПСС XXII-ча съезда дикача къахьегама толамашца накъа баха, аьнна, хIаьта хIара фуражни Iаттагара йоаккха шура 3000 килограммага дIакхоачае, аьнна, дош а деннадар. Хьайбаш леладерий барт тайнача коллективо хьалхарча деношке а денз чIоаггIа къовсам болабир шоай декхараш дика кхоачашдар духьа. КПСС XXII-ча съезда исторически решенеша керда низаш чудоссадир тхона, дика къахьегама толамаш дахара тха дегаш ураоттадир.

Укх шера паччахьалкхенна 14928 центнер шура дIа а енна, шера йола план 110 процент кхоачашйир совхозо.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьлар нов. А. Поплутин управляющи а нов. Н. Крымов зоотехник а волаш йола совхоза кхоалагIа отделени. Цхьайтта беттеи ах беттеи 4466 центнер шура дIаеннай цар паччахьалкхенна, шера планах дIаяла езар 3900 центнер мара йоацача.

Цу отделене дикагIа йолча доярка Бойченко Евдокияс, хIара фуражни Iаттагара 3200 килограмм шура яккха, аьнна, декхар тIа а ийца, 3451 килограмм яьккхай, цу тайппара ший декхараш 107,6 процент кхоачаш а деш. Кхы а доккхагIа толамаш даьхад хIара фуражни Iаттагара 2550 килограмм шура яккха, аьнна, ше тIаийца хинна декхараш, 3675 килограмм а яьккха, 144 процент кхоачашдаьча Куценко Ольгас.

Шоай декхараш дикка тIеххоачашдаьд цу отделенерча дуккхача кхыча дояркаша, масала, Лабазановас, Цельес, Симоновас, кхычар. Отделенерча хIара фуражни Iаттагара юкъера лаьрхIача 3051 килограмм шура яьккхай.

Совхоза ерригача шурий фермашка укх бетта кхоачашъяьй паччахьалкхенна шура дIаялара план. МалагIа бахьан да оаха селла доккхий толамаш дахар? Цун бахьан къайле йолаш дац. ХIара доярка, доаханга хьожаш волча хIара болхлочо ший низ макхоачча къовсам лоаттабу шура дукхагIа яккхара а шурий хьоанал дукхагIа хилийтара а духьа. Мишта лоаттабу из къовсам? Цкъа-дале, денна бе безача балха зоотехнико оттаяь распорядок бокъонца кхоачашъю фермашка. Опыт йолаш, шоай болх цIена кхоачашбеш а дукха безаш а йолча дояркашка дIаеннай хIара доахана группа, хIана аьлча доахан ханнахьа ца детташ а дояркаш каст-каста хувцалуш а хилча шура кIезигъю.

ХIара итт ди массаза доал контрольни дойкаш ю, цо йиш хулийт шура дукхагIа луш дола доахан малагIаш да ха а дикагIа кхабарца царга кхы а дукхагIа шура тIатохийта а. Дояркашка дIаденнача доахана хIара группо луча шурий хьоанал меллий хьож хIара денна. Цудухьа цхьаккха тIадам юхе ца буташ, цIенъяь хIара Iаттагара шура Iойоаккх дояркаша, хьоанал дукхагIа хилийтар духьа.

Доахан дика кхабари дика леладари — из да шура дукхагIа яккхареи шурий хьоанал лакхъялареи керттера бахьан. Совхозе оттаьча рационах хIара Iатта дийнахьа лу 60 килограмм силос, 12 килограмм йол, шурий цхьан литра лоархIаш 200 грамм концентраташ. ХIара денна тIакхухь 10—12 тонн барда. Иштта доахан кхабар бахьан долаш цхьайолча отделенешка 4 процентага кхоачаши ерригача совхозе юкъера лаьрхIача 3,9 процентага кхоачаши лакха хул шурий хьонал. Цу тайппара, паччахьалкхенна дIалуш йола шура, из базисни хьоаналга йоаккхача хана дукхагIа хул.

Массайолча отделенешка доаханна искусственни осеменени яра гIулакх дIадоладаьд. Из бахьан долаш вIаштIехьдоал цхьаккха етт Iахара ца бита а 100 Iатто 90 процент Iаьсий делга а. Шурех къоастаданза долча Iаьсий хIара группана оттадаьча боарамашка хьежжа мара шура телац, цудухьа йиш хул фермерча гIулакхашка шура мелла дIаяхийта еза ха.

Iан кхоачам а дика баьб оаха доаханна. Iанна яа хьайбашта кийчъяьй 6897 тонн йол, 2550 тонн ча, 17210 тонн силос. Цудухьа Iа мелла чIоагIа доагIе а тхона новкъа дац.

ХIаьта а, ерригача торонех тхоаш пайда ийца даьннад а кхы дикагIа хьокхамаш даха торо яц а, ала йиш яц тхога. Оаха шура кхы а дукхагIа йоахаргьяр, нагахьа санна фермашта механизаци яь яларе. Хьайбашта доакъар дехка а, уж чудоахка моттигаш цIенъе а, доахан детта а, кхыдола а балхаш кулгашца де дезаш оа хьайбаш леладераш, хIаьта цунах къахьегама овсарле лох а лу. Доахан механически деттаргдола аппаратура шоллагIча отделене дIа-м оттаьяр, цхьабакъда, хIанз а болх беш яц-кх. Из тайпа аппаратура оттае лерхI кхоалагIча отделене а. Цхьабакъда, фермашкара дуккха хала балхаш механизаци янза да хIанз а.

А. ТАЛАКОННИКОВА,
Наурски районерча «Терский» яхача жа леладеча совхоза зоотехник-селекционер.

Коммунистически кхетамца хьалкхеве саг

Укх деношка Грознерча Лермонтова цIерахча театре министерства просвещене болхлой республикански совещани хилар. «КПСС XXII съезди халкъа образоване органашта хьалхашка латта декхараши» яха доклад йир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара Б. Габисова. Докладчико белгалдаьхар, вай мехка укх гарггарча ткъаь шера коммунизма материально-технически база хьалъеш просвещене болхлошта хьалхашка латта декхараш. Халкъа образоване массаволча болхлочун декхар да кхувш йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам, хьаькъал дала. Вай республике халкъа образоване гIулакхаш шердара а тоадара а дукха балхаш ду. ХIанз вай республике 79 ворхIшерара, 31 итт шерара, 56 цхьайтт шерара школаш я болх беш.

Школаш эргаяхара Закон кхоачашдара дешархошта технически образовани яларан, хьехама болх кхы а лакхбаран чIоагIа къахьийгад халкъа образоване болхлоша. Масала, Курчалоевски района Майртупски бархIшерарча, Надтеречни района Горагорски юкъерча, Грозненски района Старосунженски бархIшерарча школай хьехархоша дика дисциплина йолаш, урокаш дика Iомаейташ, дика кхетам луш хьех, къахьегам безаболийт оерашта.

Дешареи вахареи бувзам чIоагIбара юрташкарча школашка производственно-ученически бригадаш вIашагIъеххкай. Укх шера колхозийи совхозийи кхашка болх баьб вIашагIъеххкача 224 бригадаи звеношеи. 4634 гектар хулача лаьттара 200 эзар центнерал совгIа тайп-тайпара юрта боахама культураш чуийцай цар. Цу гIулакхо хьахьокх болх лерттIа вIаштIехьбаьккхалга а вахарцареи дешарцареи бувзам лелабаро пайда лулга а.

Цхьабакъда, цунах тарра школаш эргаяхара долча балхашца дукха кхоачамбоацараш а нийслу, цхьаццайолча школай, халкъа образоване отделай дуккхача партийнии советскии органаша йоакхо ца ярах. ХIанз а дукха бераш да районашка деша ца ухаш, къаьстта вайнаьха йиIигаш а йолаш. Масала, Урус-Мартана Ачхой-Мартана, Наьсарен, МагIалбика, иштта кхыйолча а районашка. Дукха кхоачамбоацараш нийслу учебно-воспитательни болх лерттIа вIаштIехьбаккхара юкъе а.

Цудухьа дIахо цу тайпара а кхы а кхоачамбоацараш балха юкъера дIадахара а КПСС XXII съездо халкъа образоване болхлошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара а беррига низи хьинари ура а оттадаь къахьега деза, аьлар нов. Габисова ший къамаьл чакхдоалаш.

Нов. Габисова доклад чакхъяьнначул тIехьагIа пренеех эггара хьалха къамаьл дир ГорОНО заведующе нов. Малярова.

Укх тIеххьарча хана дукха балхаш даьд вай республике школаш эргаяхара, керда школаш хьалъяра, школашта хьатIахетта керда классаш хьалъяра. Цхьабакъда, дерригача бераша шин сменах дешаргдолаш болх вIаштIехьбаьккхабац хIанз а. Цу гIулакха лаьрхIа укх гарггарча шерашка Грозне хьалъергья кхы а керда йиъ школа, школашта хьатIахоттаргда классни цIенош, иштта кхы а. Дешархошта къахьегам безабалийтара вIашагIъеххкай производственно-ученически бригадаш, вахарцареи дешарцареи бувзам чIоагIбара болх вIаштIехьбаьккхаб.

Тха школе укх шера дешаш 600 дешархо ва. Цу дерригача берашта лерттIа кхетам балара болх дика вIаштIехьбаьккхаб хьехархой коллективо, йоах Шаьла района Сержень-Юртарча юкъерча школа директора нов. Эльдарова. Юртара деррига бераш дешара юкъеозара хьехархошта чIоагIа новкъостал ду комсомольски, пионерски организацеша, общественносто. Учебно-воспитательни боарам лакхбара беррига низ, хьинар оарцагIдаьккхад оаха. Деша даха ха тIехъяьннача берашта лаьрхIа классаш вIашагIтехай. Цу гIулакхо торо хулийт юртара деррига бераш дешара юкъеоза.

ДIахо къамаьл дир Сунженски РайОНО заведующе нов. Дороднова. Района школашка КПСС XXII съезда материалаш ювцаш каст-каста педагогически совещанеш ю. Цига парте решенеш кхоачашъяра цхьаццайолча школашкара комсомольски, пионерски организацеша, хьехархой коллективаша дешара закон кхоачашдара социалистически яхье баьннаб. Масала, Карабулакски юкъерча школа хьехархойи комсомольцаши оарцагIбаьннаб юртара нах дешара юкъеоза. Цхьабакъда, дешархошта лерттIа дешара кхетам балара болх тоабе вIаштIехьдалац школьни помещенеш готта хиларах. Бераш кхаь сменах деша аха дезаш хул. Цу гIулакхо лохъю дисциплина, дешара кхетам, иштта кхы а.

КПСС XXII съезда исторически решенеш кхоачашъяра беррига низ оарцагIбаьккхаб тха коллективо, йоах Наурски района Калинински юкъерча школа директора, РСФСР заслуженни хьехархочо нов. Плотниковас. Деррига бераш дешара юкъеозара закон кхоачашдара беча балхаца дакъа лоац партийни, комсомольски организацеша, юртарча общественносто. ХIаьта берашта дегIа тIа а кога а бувха гIирс луш новкъостал ду.

Совещане къамаьлаш дир Грознерча мехкдаьтта института ректора нов. Сухарева, Грознерча № 21 йолча технически обучене школа директора нов. Курганске, Новогрозненски юкъерча школа директора нов. Попова, ВЛКСМ обкома секретара нов. Даурбековас, Нохч-ГIалгIай просвещене министра нов. Ромовске, иштта кхыбараша а.

Республикански совещане гулбеннараша низи хьинари кхоца деш къахьега лаьрхIар КПСС XXII съезда решенеш кхоачашъяра.

Т. УЖАХОВА.

Украина юрта боахама болхлой совещани

КИЕВ, 21 декабрь. (ТАСС). Тахан Киевски спорта Двореце дIайолаеннай Украина юрта боахама болхлой совещани. Совещане юкъе дакъа лоацаш ба областнойн районнии партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей кулгалхой, колхозий председателаш, совхозий директораш, юрта юххьанцарча парторганизацей секретараш, колхознии совхознии производства дикагIа бола болхлой, Iилмахой, республикански министерствайн ведомствайн болхлой— веррига а 12 эзар саг.

Совещане я Белорусе Компарте ЦК хьалхара секретарь К. Т. Мазуров керте латта Белорусски ССР делегаци, Молдаве Компарте ЦК хьалхара секретарь И. И. Бодюл керте латта Молдавски ССР делегаци.

КПСС Центральни Комитета Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель новкъост Н. С. Хрущев, республика партеи правительстваи кулгалхой, колхозийи совхозийи дикагIа бола нах, специалисташ, Iилмахой гучабаьлча чIоаггIа тIоараш тох.

КПСС XXII съезда решенеш кхоачашъеи юрта боахам дIахо а лакхбеи Украина юрта боахама къахьегамхой долча декхарех доклад йир Украина КП ЦК хьалхарча секретара Н. В. Подгорне.

Новкъоста Подгорне доклад яьчул тIехьагIа пренеш йолаелар.

КИЕВ, 22 декабрь. (ТАСС). Тахан делкъел тIехьагIа Украина юрта боахама болхлой совещане къамаьл дир КПСС ЦК Хьалхарча секретара, СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева.

План—ханал хьалха

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета чуйоагIача бахача наха бытовой гIулакхаш деча Управлене предприятей коллективаша, КПСС XXII-ча съезда исторически решенеш а съезда сийна тIаийца социалистически декхараш а кхоачашдар духьа къовсам а лоаттабеш, семилетка кхоалагIча шера валови продукци арахецара йола 3432 эзар сома план ханал хьалха, 7 декабре, кхоачашъелга Iалашдаьд.

Социалистически декхараш кхоачашдеш дикагIа толамаш даьхад Веденски райпромкомбината, кога гIирс беча фабрика, наха барзкъаш тегача фабрика, № 1 а 2 а йолча горбыткомбинатий, Сунженски райбыткомбината, кхыча коллективаша.

Ер шу чакхдалалехьа планал совгIа 120 эзар сома маьха промышленни продукци арахецаргья Управлене коллективаша.

Г. ИНАРКАЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета чуйоагIача бытовой гIулакхаш деча Управлене начальник.
Н. ЧЕРНОЛЕЦКИЙ,
парторганизаце секретарь.

Сунженски мехкдаьттахой котало

Парте XXII-ча съезда решенеш кхоачаш а ещ, «Сунжанефть» яхача НПУ коллективо йоккха къахьегама котало яьккхай: 19 декабре, вешта аьлча, ханал 12 ди хьалха кхоачашъяьй мехкдаьттеи гази яккхара йола семилетка кхоалагIча шера план. Из толам баьккхаб дуккха организационно-технически геологически балхаш чакхдахар, рационализаторски предложенеш балха юкъекхахьар бахьан долаш.

ХьалхагIа болх ца беш лаьтта пхиъ а йолаш, 18 скважин болх бе йолаялийтай, мехкдаьтта доаккхилга 3,9 проценти газ йоаккхилга 21,5 проценти лакхденнад 11 бетта, соахка цу ханналца даьккхачунца нийсдича. Мехкдаьтта доаккхача къахьегама овсарле планал 5,5 процент лакхъеннай. Мехкдаьттаи газеи хIара тонн яккхарга дIабода мах 4,1 процент лох а беннаб, хIаьта из бахьан долаш бIаь эзар сом совгIа ахча а кходаьд. Продукци яккхарга дIабода мах лохбара деча балхий план тIеххоачаш а яь, 65 эзар сом паччахьалкхен ахча кходаьд. Мехкдаьтта хьаувзача хана йоаю электроэнерги кIезигьярах миллион киловатт-сахьат кхояьй из. Мехкдаьтта даккхарга дIабода мах 13 эзар сом лохбаьб 50 рационализаторски предложени производствана юкъеяхьар бахьан долаш.

ТIаийца хинна декхараш дика кхоачашдаьд мастерий Еремееввеи Холоповеи коммунистически къахьегама бригадаша: 20 процент совгIа кхоачашдаьд уж мехкдаьтта доахараша.

Къахьегаме хьинар гойт коммунистически къахьегама бригадащцарча коммунисташа мехкдаьтта доахача оператораша Неструева, Летникова, оператораша Сидельникова, Круглова, Горьковенкос, Петрова, тIоана бсарамагIа низ тIалоаттабеча оператора Костюченкос, комсомольцаша Костоев Хьамзатеи Хамхоев НуIманеи, дуккхача кхычар а.

Парте XXII-ча съезда решенеша дегаш ураоттадаь болча «Сунжанефта» промысловикаша дуккха «Iаьржа дошув» лургда ер шу чакхдалалехьа, цар чIоаггIа къовсам лоаттабу мехкдаьттеи гази дIахо дукхагIа дахара тIехьа.

Республикански семинар

КПСС Нохч-ГIалгIай обкомеи Грозненски горкомеи политически дешара ЦIено республикански семинар йир районни пропагандистий семинарий кулгалхошцеи КПСС райкомий политически дешара кабинетий заведующешцеи.

Семинаре дакъа лоацарашта кхо лекци йийшар политически дешара сете Iомаергйолча КПСС XXII-ча съезда материалий дешара плана аргIанна йоагIача темай хьакъехьа: «Капитализма моллагIча мехкаца нийсбича, советски халкъа эггара лакхагIа бола вахара боарам Iалашбар — дерригдуненн-исторически лоархIамера декхар», «Коммунистически отношенеш кхеяр — коммунизм хьалъяра лоархIамера декхар», «Пролетариата диктатураи болхлой класса паччахьалкхе дерригача халкъа юкъарча паччахьалкхенга ялареи хьакъехьа».

Семинар чакхйоалаш цига дакъа лоацаш хиннараш хьежар ЦIен библиотеко оттаьча книжкай выставкага, пропагандиста новкъостала йола материалаш кхаьчар царга.

С. ВАРЛАМОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкомеи Грозненски горкомеи политически дешара ЦIен заведующи.

КЪАХЬЕГАМХОШТА КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАР—ВАЙ ЛОАРХIАМЕГIАРА ДЕКХАР

Б. Г. ГАБИСОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

Вай парте а дерригача дунентIарча коммунистически болхлойи болама а историе чухь укх тIеххьарча итт шера КПСС XXII-ча съездал боккхагIа лоархIам болаш хIама хиннадац. Цун балхага чIоаггIа ладувгIаш дар деррига дуне. Съезда решенеш — из советски наха гIоза къахьегама хьинар ийду а, ийдергдола а, цар эггара саготагIа долча хаттарашта жопаш тергдола а, коммунистически обществе вахара ше мишта кийчке веза хойташ бокъонца хьехамаш тергдола а вахара хьаст ба.

Съездо тIаийца КПСС керда Программа Iалаьмате боккха лоархIам бола творчески марксизма-ленинизма документ да. Адамий истори хьадоладеннача хана денз цу тIа эггара хьалха Iилманца тохкамбаь оттаяьй коммунистически общество хьалъяра йола хаьдда план, наькъаш, средстваш, теореца гуча а даьха ларде лаьцад хIанналца цхьаннена а довзанза дола социализмагара коммунизмага довлара наькъаши закономерносташи, хьахьекхад цун материально-технически база а общественни отношенеш а мишта хургья, коммунистически обществера саг ше мишта хургва.

Парте хьех, лакхагIа йола къахьегама овсарле вIаштIехьъяккха, коммунистически общественни отношенеш дегIакхувла, коммунистически общежите правилаш чIоагIъе вIаштIехьдаргдац общества берригача члений сакхетами культуреи лакх ца делча, яхаш. Из уйла дика белгалъяьй парте Программа тIа: «Общества члений сакхетам лакхагIа ме хул, цар творчески хьинар доккхагIа а шерагIа а ме хул, сихагIеи дикагIеи кхоачашъергья вай коммунизм хьалъяра программа».

Цу тайппара, коммунизма материально - технически база хьалъяра лалла керттера чулоацам: берригача къахьегамхой коммунистически мировоззрени чIоагIъелга, общества члений культура дегIайоалаелга, Iилмай лардаш караерзаелга а болаш дола декхараш оттаду парте.

Малав хIаьта коммунистически мировоззрени вIаштIехьъяккха езар, къахьегамхошта кхетам бала безар? Цу хаттара доаггIача тайпара жоп деннад Н. С. Хрущева XXII-ча съезде яьча отчетни доклада тIа. Цо авлар, коммунизм хьалъяра хьашташа дIадех, коммунистически кхетам балара дешаш хIара партийни организаце, ерригача общественноста теркамеи балхеи юкъмоттиге латташ хулга а идеологически балха мах ца бар, организаторски балхах из хаьда хилар цIендаь дIадоаккхилга а. МоллагIча тайпара а идеологическии организаторскии болх вIашдухьал оттабар харцахьа а зенне а да.

Цхьаьакъда, вай республике хIанз а болаш ба къахьегамхой кхетабара гIулакх алхха цхьан партийни, профсоюзни, комсомольски организацей декхар лоархIаш бола предприятей, колхозий, совхозий кулгалхой. Царна бала бац сага сина, цун уйлай, дагалаттарий, дезала юкъерча, предприятел арахьарча вахара. Цунца мара кхетаде йиш йолаш дац, царна хетачох бакъахьара вола болхло вытрезвителе нийсвелча а кхыметтел суде вахача а, уж тайпа кулгалхой чIоагIа цецбоалаш хилар. Шоай коллективашта политически хьехам луш шоашта хало яр лац царна, лаккхара сакхетам советски сага Даьхен хьашташ дизза кхоачашдара эшаш болга циггача диц а деш.

Е укх тайпара масал доаладергда вай. Цхьайолча колхоза, совхоза е предприяте кулгалхочунца къамаьл деча хана боахама балха хьакъехьа дизза жоп эца йиш хул. Из геттара дика да. Цхьабакъда, агитатораш мелаб шун, беррига коммунисташ дешаш бий, аьнна, хаьттача корта а болаш хьадала жоп нагахьа хургдац. Из геттара во да. ХIара кулгалхочун декхар— наха кхетам луш, къахьегамхошта эшараш, цар дIадехараш фуд ховш хилар.

Советски нах идейно дегIабахкар — из цар духовни вахар айделга хинна ца Iеш, цу цхьан ханна коммунизма материально-технически база хьалъяра гIулакха лоархIамегIа йола фактор а я. Цудухьа идеологически болх вахара, практикана кхы а дукхагIа гаргаоза яхаш, парте дIадехар хIанз кхы а боккхагIа лоархIам болаш хул. КIоаргга сага сакхетам чу южаш хила еза пропагандеи агитации, наьха дегаш ураоттаде, шоай къахьегам цар дикагIа вIаштIехьбаккхара, промышленнии юртбоахамеи производство айяра царна новкъостал де деза цар. Цунца лоархI пропаганда дикали пайдеи.

Коммунизми къахьегами вIашагIдала йиш йолаш дац, яхаш хьех парте. Вай кулгех, вай къахьегамах, вай лоIамах, вай кхетамах тийша я коммунизма котало. Общества духьа къахьегилга хIара сага сийлахьа декхар хиннад, да а да, хург а да. Цудухьа, КПСС XXII-ча съезда решенеша дIадехаш дола керттерадар — общества берригача членашта къахьегамцеи общественни доалахьенцеи коммунистически хьисапера гIулакхаш хургдолаш кхетам балара болх мамогга чIоагIбар. Съезда резолюце тIа йоах: «Къахьегама саг кийчвелга, къахьегам дукха безаргболаш а вахара чIоагIагIа эшаш из хиларах тарра цун сий дергдолаш а сага кхетам лулга коммунистически кхетам балара беча берригача балха чулоацам, цун дог да».

Обществана болча пайданна хьегаш дола моллагIа къа, физически хьегари хьаькъалца хьегари шаккха а, вайцига лоархIаш а сий долаш а да. Эрсашеи нохчашеи, гIалгIашеи украинцашеи, вай республикерча берригача кхыча къамех болча наха цхьатарра сий деш йоах вай хьалха латтарий — ше лотабаь ала коммунистически къахьегамга бода никъ сийрда а боахаш, тешшаме дIакхухьаш волча «Красноармейский» яхача совхоза коммунистически къахьегама бригада кулгалхочун Кагерманов Оалхазара, хьажкIаш лелаеча звеной звеньеводаш болча О. Мальсагова, Я. Тимошенко, А. Зармаева, коташ лелаеча Н. Олюнинай, Р. Марзахановай дуккхача кхычар — цIераш.

ЧIоагIа лоархIаме да, къахьегам дукха безарболаш нах хьалкхебара а массово-политически балха а дика опыт вIашагIа а теха, ерригача партийни организацешта дIайовзийтар. Цу доллача хIамаша новкъостал де деза наьха творчески хьинар дIахо лакхдара.

Къаьстта ала дезаш да кхалнаха юкъе беча кхетама балхах лаьца. Кхалнаха кхетам балара гIулакха, общественнии политическии вахара уж дукхагIа юкъеозара гIулакха партийни организацеша дукха къахьийга дале а, хIанз беш бола болх, цун хила безачунга хьежача, кхоачамболаш бац. Республика районашка хIанз а моттигаш я кхалсага бокъонаш маIача сагачарна нийсса ца лоархIаш, маьре баха ха йоаца мехкарий маьре ухийташ, урдош доахаш, дукха истий болаш. ЧIоаггIа низ тIа а бахийта дукха къахьега деза къаьнача замах юхедиса уж во гIулакхаш дIадахара, Нохч-ГIалгIайчен кхалнаьха хьинар айдара.

Йохаргйоаца советски наьха вахара бокъонаш хила еза парте Программа тIа къаьгга белгалъяьха коммунизм хьалъечун моральни кодекса еза нравственни принципаш. Уж принципаш хIара сага дегIах а цIийх а йоахкаши вахара чухь лелаеча оамалий боарамаш долаши хила еза.

Вай кагирхошта чIоагIа дукха еза Даьхе. Цунах кхетаде дезаш да цо доаха къахьегамеи тIемеи толамаш. Цхьабакъда, вайга йиш яц къона тIехье хьалкхееча нийслуш дола кхоачамбоацараш къайлакхахьа. Аьлашха даха безам болаш да вай кагирхоех цхьа дакъа, бытовой а моральни а гIулакхашта уж телха моттигаш я. Цун бахьан да, кагирхошта кхетам балара гIулакх партийнии комсомольскии организацеша лерттIа леладеш ца хилар, цар беш бола болх дукхагIча хьале просветительни никъ болаш хилар. Цунца кхетаде дийзача мегаш да, къаьнача заман бIеха хотташ атта хьалаташ бола, мещанствос шийгахьа юхаувзаш бола нах кагирхошта юкъе хилар.

Вай общество хIанз а мукъаяьннаяц паччахьалкхен экономически низ чIоагIбара гIулакха шоашта дулур ца а деш, паччахьалкхен чотах бIаьхий хила гIерташ болча нахах. Кхы а лирагIа къовсам лоаттабе, яхаш хьех хано тунеядство, пьянство, хулиганство, стяжательство, бюрократизм, кхалсага бокъонаш ца лархIар санна долча капитализмах юхедисача вочa гIулакхашта духьала. Къахьегамхошта юкъе хIаранеца къаьст-къаьста саббарагIа болх бе а буржуазни идеологена духьала чIоагIеи маькарагIеи къовсам лоаттабе а, халкъий доттагIлен, советски патриотизма, пролетарски интернационализма уйланца, коммунизма моастагIий гоама хургболча уйланца нах хьалкхебе а беза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша.

Нохч-ГIалгIайче дукха къамаш дахаш республика я. Цига бахаш а оагIув оагIох а теха къахьегаш а ба 67 къамах бола нах. Цу хьалашка нах халкъий доттагIлен, советски патриотизмаи интернационализмаи уйланца хьалкхебар идеологически балха лоархIамегIа дола гIулакх да.

Нохчашта, гIалгIашта, эрсашта, гIумкашта, аварцашта, хIирашта, гуржашта, вай республике дахача кхыча къамашта юкъера доттагIлен бувзамаш хьахиннад Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хилале дукха а хьалхагIа паччахьа самодержаве Iазапа духьала лоаттабаьча къовсаме, цхьабакъда, уж бувзамаш бокъонца дегIадаьхка а чIоагIденна а даьннадац советски Iаьдала долча хьалашка мара.

ХIара денна цIенача дег тIара эрсий халкъо, цун болхлой классо, эрсий коммунисташа вошал тIехь деча новкъостало вай мехкарча дерригача халкъий торс хилийтар экономическии культурнии гIулакхашта вIаши нийсдала. Эрсий халкъа сийрдача хьаькъало, камаьршача дего, цIенача уйлано массанегара баркал, безам, сий даьккхар цунна. Эрсий халкъа къаьстта чIоагIа баркал оал нохч-гIалгIай халкъо. Нагахьа санна сийлахь-доккхача эрсий халкъо новкъостлени вошалеи кулг кховдадаь хиннадецаре, къел Iувшаш, культура йоацача боадоне боахкаш хургбар нохчийи гIалгIайи.

Боккъалдар аьлча, революци хилалехьа АтагIарча ахархочун воIа Эсембаев Махьмуда, цу мугIарегIарча нохчочун йиш ярий цхьаннена а ца дулуча тайпара дика ше деча халхарашца зрителаш цецбоахаш гаьнарча Къулбехьен Америке дикагIа йола советски искусство дIахьоккхал ираз долаш хила. Иштта ираз долаш нийсденнад Ачхой-Мартанерча колхозхочун — зIамигача сага, СССР Iилмай Академе метташ довзара института директора заместитель волча, ший 35 шу даьлча профессор хиннача Дешериев Юнаса вахар а. Историе, метта, литература Iилма-тохкама института сектора заведующе Чентиева Марема нохчехи гIалгIаехи болча кхалнаха юкъе эггара хьалха филологически Iилмай кандидата диссертацена защита яьй, дукха нах ба кандидатски диссертацеш кийчъеш.

Къамий метташ дегIадоаладара духьале еш цхьаккха хIама дац вай мехка. Цхьабакъда уж дегIадахка деза къамашта юкъера йовкъаш чIоагIъяра наькъаца а доацаш, къамаш вIаши гаргаозарца. Дукха ха хьалха денз нохчашеи гIалгIашеи чIоагIа дика лоархIаш хиннад эрсий мотт ховш хилар. ХIанз, цхьан къамашта карагIдаьннараш вокх къамашка а дIакхоачача хана, халкъий культураш вIаши йIаьхий еча, цар интернациональни лард чIоагIъеча, коммунистически общества адамий юкъара цаI йола культура хьаеча хана гIадвугаш хIама да шоашта шоллагIа бола наьна мотт а хинна дIаэтта эрсий мотт Iомабе нохчийи гIалгIайи чIоаггIа безам болаш хилар. Гой из дика хьахьокхаш масала да ер. Ленинградерча Островске цIерахча театральни института Нохч-ГIалгIай студе В. Шекспира лергйоаца трагеди «Ромеои Джульеттеи» оттайир Х. Нурадилова цIерахча Нохч-ГIалгIай драматически театре. Дукха езаелар из зрителашта. Эрсий меттала оттаяьр из. Актераша шоай зрителаш дунен культурага буга тIий хилар укхаза эрсий меттах.

Коммунистически кхетам балара декхарашта юкъе дода общества членаш культурни дегIабахкар, Iилмай лардаш Iомаяр, юкъера а политехнически а образовани, эстетическии физическии кхетам балар.

Адамаша мел Iоадаьр кхетадича мара коммунист хила йиш яц, — аьннад. В. И. Ленина, комсомола Ерригроссийски съезде ше къамаьл деш, цунца цо белгалдоахар, кагирхоша шоай образовани, шоаш Iомадаьр, шоай кхетам болхлошеи ахархошеи хIара денна хьегача къица дувза дезаш хилар.

Ховш ма дий, хьалхарча итт шера еррига къона тIехье 8 классал кIезигагIа йоацаш образовани йолаш хургхилар, хIаьта шоллагIча итт шера — йизза йола юкъера образовани. Боккха лоархIам бу парте дIахо а общественни кхетама учрежденеш: школаш-интернаташ, дIаьхдаьча ден школаш, хIаьта иштта школе даха ха йоацача берий учрежденеш дегIайоалаяра а.

Халкъа образоване организацешца цхьана партийнии къаьстта комсомольскии организацеш декхарийла я вахарца, обществана пайданерча производственни къахьегамца айхха бувзам а болаш хьатIакхувча тIехьенна дешар хьехилгеи кхетам лулгеи хадданза тоаде гIерта. Деррига бераш школашка дешаш хулга Iалашдар комсомольски организацейи халкъа образоване органийи сийлен декхар да.

Социалистически обществаи Коммунистически партеи къаьстта йоакхо ю Iилма дегIадоаладареи цунна карагIдаьннараш халкъа боахама юкъедоаладареи. Халкъа боахама декхараш кхоачашдеча, общества производительни низаш дегIадоаладеча бокъонца дола герз а хинна дIаотта деза Iилма.

Марксизма-ленинизма принципаш цIена а лоаттаеш, общественни Iилмаш тIехьа-тIайоагIача хана а керттера моттиг лоацаш хила деза буржуазни идеологенеи социал-реформизманеи духьал, ревизионизманеи догматизманеи духьал лоаттабеча къовсама юкъе.

Республика Iилмахой производства болхлошца цхьана Iалама керда ресурсаш гучаяха, технически прогресс сихъеш йолча кердача теоретически выводашцеи керда гучадаьнарашцеи халкъа боахам Iалашбе, Iилма тохкамех хьахиннар техника производстванеи вахараи юкъедоаладе декхарийла ба. Цунца цхьана вай лакхехьарча дешара заведеней боккха лоархIам бола декхар да Iилма болх булургбола керда Iилма кадраш кийчъяр.

Буржуазни идеологецеи моралацеи, частнособственнически психологехи оамалехи, суеверехи предрассудкехи юхедисарашца лоаттабу къовсам коммунистически кхетам балара балха дакъа лерхI парте. ДIа ца йоалаш къаьстта йIаьхлу дына уйлаш. МоллагIча дынах бале а сектанташ цхьатарра зулмане а кхераме а ба вай обществана, хIана аьлча, эттача хьалага хьежжа говза дIатар а луш, къахьегамхошта Iоткъам бу цар, шоай мазашта юкъехухь уж, Iалаьмате доккха зе ду наха коммунистически кхетам балара гIулакха. Ды лелаберашка гIолла дынах бола тешам дезало дезалга, тIехьено тIехьенга луш хьабоагIа. Дынах тешаш дола даи нанеи шоай берашта ды хьеха гIерт. Наьха кхетама чу дола дынахи капитализмахи юхедисараш да общественни бытиял общественни кхетам тIехьабусаш хилара керттера бахьан. Юкъарчал доацаш капитализма чура хьахинна керда общество ше хиларах социализмаца хIанз а кIезига яц «наьна Iатташ», къаьнача строя лераш. Дына гIулакхаш дахаш хилар, хIаьта цхьаццайолча моттигашка уж дикка лакхдалар дуккхача даькъе наха юкъе беш бола идеологически болх мела хиларца дашха доагIа. Iилма-атеистически пропаганда хаьдда тоаяр партийни организацей керттерадарех цхьа декхар да.

Республика хIара къахьегамхо дIакхетаргволаш КПСС XXII-ча съезда решеней теоретически ганзи практически лоархIами дIабовзийтарал, цар пропаганда ярал бехктокхамегIа а сий доалашгIа а декхар дац хIанз идеологически фронта болхлой.

Идеологически болх дикагIа пайда боалаши де лаьрхIар кхоачашдеши хургба, нагахьа санна парте съездо хьалхашка оттадаь доккхий декхараш довзаргдолаш хIара къахьегамхочоа новкъостал дой, уж кхоачашдара халкъа творчески низ оарцагIа боаккхе, кIезигье а ца гIерташ халонаш шоаш маярра дIайовзийте, кхоачамбоацараш хьагуча а доахаш, уж дIадахара наькъаш лехе. Цу гIулакха дIаяла еза парте наха лоаттаеча идейни влияне еррига средстваш: пропаганда, агитаци, кепа йоазув, радио, телевидени, культурни-просветительни учрежденей болх, литература, искусство.

ЦIаккха ца хиннача тайпара лакхбе беза вай хIанз кхетам балара беррига болх. Из кхоачашдара геттара дика торонаш я вай. Из болх шерра боаржабара дика кIийле кийчъяьй мехко а вай республико а даьхача экономически толамаша. Парте вайна бе еллай коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккха программа, вахара керттерча хаттарашта жоп деннад, дIахьалхашка даха къаьгга бола никъ хьахьекхаб.

В. И. Ленина а яьхад, партийни программа пропагандеи агитации яра эша эггара низ болашагIа йола материал я. «Вай Программа хIара параграф моллагIа къахьегамхочоа ха, довза, кхетаде деза хIама да», — яьхад цо. Уж ленински дешаш хIанз, ткъаь шера планаца хьалхле а лелаеш, ший къахьегамца советски халкъ вай Даьхен тIа коммунизма малх хьежаргбола ха гаргаозаш доаллача хана къаьстта лоархIам болаш да.

* * *

Культ личностах доккха зезулам даьлар парте идейни вахара а берригача идеологически балха а. Цхьабакъда, хетаргахьа, вай партена юкъе даьнна эггара халагIа дола гIалат дар Сталина ший карарча гIулакхах пайда а эцаш даь доккха зулам. Халкъаша дега чухь дукха а езаш Сталина цIи яьхача, цунна памятникаш дегIача, эггара йоккхагIа йолча городех, заводех, фабрикех, колхозех, совхозех цун цIи тийхкача хана дукха партийни, советски, боахама кадраш хIалак яра план чакхъяьккхар цо. ХIаьта вай партийни организацех аьлча хьалхле лелаю кадраш хIалак ярал совгIа къама автономи а дIайоаккхаш Iалаьмате доккха зе даьд Сталина культ личноста.

Парте XXII-ча съезда балха итогаштеи республика партийни организаце декхараштеи хетаяь яьча областной партийни актива собране республика берригача коммунистийи къахьегамхойи цIерах цхьа барт а болаш могайир Сталина культ личност дIайоаккхаши парти ленински новкъара яккха гIийртача фракционерий Молотова, Маленкова, Кагановича, кхычар антипартийни группа йохаеши КПСС XXII съезда лаьца гуччахьара а къаьгга а йола позици.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша кIаьд ца луш болча безамца съезда решенеши материалаши Iомаю кхы а чIоагIагIа дог гIоздаьнна къахьегара, партеи халкъеи коллективни хьаькъал духдувлача, цIаккха кхоачалургбоацача хьаста чура санна низ ийбу царна чура, хIаьта вай пропагандисташа, агитатораша, ерригача коллективо боккха болх бу уж исторически документаш дIадовзийташ. Цхьабакъда вай лаьг юхь дIайолаяр мар дац. КПСС XXII-ча съезда решенейи материалийи пропагандах лоацца хана́ра компани ца хилийтар да вай декхар, из бехктокхамера болх бара юкъеоза беза из булургбола парте бола а парте боаца а берригa нах, хIара къахьегамхочо кIоаргга кхетабергболаш дIабовзийта беза цу документий чулоацам.

Халкъо хIанззе а кхоачашъе йолаяьй КПСС Программа, яхь лоаттае къахьегамхошта Iалаьмате боккха низ беннаб цо. Хьаст санна духъювл халкъа инициатива, шерагIа а чIоагIагIа а дIахьалхашка лувз цо гIа.

Коммунизм хьалъяр миллионаш болча советски наьха дийна, творчески гIулакх да. Из керда, сийрда общество бахьан лоаттабеча къовсама сийлахь-доккхача советски халкъа вежарий дезалца цхьана дог раьза а долаш беррига шоай низ, талант, шоашта ховр дIалу вай республика къахьегамхоша.

КПСС XXII-ча съезда исторически решенеш кхоачашъеш хьинаре къахьегаш я Горпромторга модай ателье коллектив. 1961 шера план 30 ноябре кхоачашъяьй цо, планал совгIа 5 эзар сома продукци а луш. ХIанз семилетка диълагIча шера чотах къахьегаш я из коллектив.

Дика болх беш я нов. Саркисовас кулгалду закройщиков бригада. Ноябрь бетта план 130 процент кхоачашъяьй цо. Арахецаш йола продукци дика а сиха а арахецаш ба коммунистически къахьегама ударникаш И. Азизови И. Лагодини. Производственни заданеш 112—144 процент кхоачашъю цар.

Иштта дика къахьегаш я закройщика Арутюняна кулгалду бригада а.

СУРТА ТIА: мастера Арутюняна кулгалду бригада.

И. ПЛИЕВА,
тексти сурти.

План кхоачаш а яь

«Октябрьнефть» НПУ телемеханизированни промысла коллективо семилетка кхоалагIча шера план ханал 15-ди хьалха кхоачашъяьй.

Къахьегама овсарле лакхъеннай 5,5 процент, хIаьта укх шера 11 бетта мехкдаьтта тоннага дIабода мах 3,4 процент лохбеннаб. Из бахьан долаш 60 эзар сом кходаьд.

ЧIоагIа къахьийгад промысла болхлоша уж толамаш доахаш. 11 бетта промысла скважинашка пхи эзар совгIа тохкамаш даьд. Цу гIулакхо торо хилийтай хIара скважинана эксплуатаци ергйола режим нийса оттае а мехкдаьтта даккхара йолча торонех бизза пайда эцаргбола режим оттае а. Деннеи буси 9.000 кубически метр хий чудотт. Цу дерриганеша торо хилийтай деннеи буси 25 процент дукхагIа мехкдаьтта даккха.

Производственни толамаш даха йиш хиннай промысла болхлошеи специалисташеи цхьа барт болаш, хьинаре къахьегарах.

Дика гIулакхаш даьд промысле операторий инициативахи цар тийнача предложенехи. Творчески балха юкъе шерра дакъа лоац оператораша Акопова, Бровенкос, Юсупова, Бресловске, Аликанова, Абдулаева, кхыбараш а. Дуккха а дукхагIа мехкдаьтта даккха торо а хулийташ дукха предложенеш тийнай цар. Масала, нн. Акопoвеи Бресловскеи еннача предложенех цхьайолча скважинашкара тIоадал дIаяьккхай.

Къаьстта чIоагIа хьинар айденнад хIанз къахьегама вахте эттача мехкдаьттахошта юкъе. Укх тIеххьарча шин беттеи ах беттеи 40 совгIа скважинашка гIулакхаш дарах кхы а 700 тонн мехкдаьтта даьккхад.

Дика къахьийгад укх шера скважинашта лаьттан кIалха ремонт еча болхлоша. Лаьттан кIалха ремонт еча болхлой къахьегама овсарле 6 процент лакхъеннай. ЧIоагIа къахьийгад мастера нов. Сенюхаева кулгалдеча бригада. Заданеш 118—120 процент кхоачашъю цо. Шоашкара хьокхамаш гойташ къахьегаш ба лаьттан кIалха ремонт ю оператораш Меркашев, Байгиреев, Козлов, кхыбараш а. Кхаь бригадана еннай коммунистически къахьегама сийлен цIераш, хIаьта 57 болхлочоа — коммунистически къахьегама ударникий цIераш.

Сийлахь-боккхача Октябра 44 шу дузача дийнахьа коммунистически къахьегама сийлен цIи еннай промысла коллективана.

КПСС XXII-ча съезда исторически решенеш толамца кхоачашъяра кхы а хьинар айдаь къахьег промысла берригача болхлоша, мастераша, инженераша.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
инженер.

Ханал хьалха

1961-ча шерара валовой продукци арахецара план 20-ча декабре кхоачашъяра декхараш тIаийцадар моттигерча промышленноста министерства предприятеша.

Декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд. Валовой продукци яккхара план ерригача министерстве 13 декабре кхоачашъяьй. Цхьайтта бетта планал совгIа 432 эзар сома валовой продукци дIаеннай, тIаийцача декхарех планал совгIа шера 300 эзар сома продукци яла езача. Къахьегама овсарле лакхъяра задани цхьайтта бетта 101,5 процент кхоачашъяьй.

Укх шера 9 бетта товарни продукцега дIабода мах лохбара план тIеххкхоачаш а яь планал совгIа 341 эзар сома пайда беннаб паччахьалкхенна.

ДIадахача шера укх ханаца нийсдича 12,6 процент дегIаденад промышленни продукци арахецилга, хIаьта 9,3 процент лакхъеннай къахьегама овсарле а.

Хьалха латтача предприятех я Урус-Мартановскии Ачхой-Мартановскии районашкара кхачан комбинаташ, Грознера № 1 йола кирпишкий завод, № 2 йола химзавод, литейно-механически завод.

КПСС XXII-ча съезда сийленца накъа даха йоаржаьча социалистически яхье чIоаггIа дегIадаьхкар производстве хьалха латтарий мугIараш. Коммунистически къахьегама бригада яха цIи тиллай шин бригадах, 26 сагах коммунистически къахьегама ударник ваьв, хIаьта из сий дола цIи яккхийтара къовсам лоаттабеш 100 совгIа саг ва.

Производствай дикагIа бола болхлой ба: «Металлист» яхача завода коммунистически къахьегама бригада бригадир нов. Месропов, № 1 йолча химзавода цIокех товар деча цехера нов. Махмирзаев, Советски района хьуна пункта бригадир вола коммунистически къахьегама ударник нов. Азиев, литейно - механически завода электросварщик нов. Самойлов, иштта кхыбараш а.

Семилетка диълагIча шера кхы а дикагIа болх бе чIоагIо яьй министерства предприятей коллективаша.

А. ВИСАИТОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР-а моттигерча промышленноста министр.

Яхье яьннача колхозашка

Дуккхача хана денз шоайла социалистически яхь лелаеш я Каргалински района Фрунзе цIерахчеи «Октябра 12 шу» яхачеи колхозий шурий-товарни фермай коллективаш. ХIанз дукха ха йоаццаш «Октябра 12 шу» яхача колхоза фермера дояркаш хилар Фрунзе цIерахча колхозе. Фусам-даьй фермага хьежар тIабаьхка хьаьший, гучадаьхар дуккха а кхоачамбоацараш, доахан кхоабилга а деттилга а тоадара хьакъехьа пайдана хьехараш дир. Цхьабакъда, шоаш хьаэца мегаргдолаш дуккха дика гIулакхаш а дайра хьаьшашта фрунзенцаш болча: помещенешта ремонт дика яьй, доаханна хий меладара автоматизаци яьй, гIожа а моша а доакъар шортта Iалашдаьд.

— ХIаа, — йоах ферма заведующе нов. Подоброва, — 1.500 центнер люцерна дика йол я тхога. ХьатIадоагIача шера 500 гектари семилетка чакхйоаллаш 800 гектари дIае лерхI оаха люцерна. Иштта дукхагIа ювргья горохи хьажкIаши а.

Доакъарий гIулакх шоайцига а во ца хилар дийцар «Октябра 12 шу» яхача колхоза зоотехника нов. Швыдкос. — Электрикаша шоай болх йистебаьккхача мел эша кхоачам Iалаш а баь, кастта болх бе йолалургйолаш я тха доахан детта зал, аьлар цо. Керда шу хьаотташ йилла яргья электричество а.

— Болх дика барах совленна мах телга миштад шунцига, хаьттар «Октябра 12 шу» яхача колхоза дояркага Глазовайга Фрунзе цIерахча колхоза доярка Трибунскаяс.

— Натураца телача маьхал совнагIа, — аьлар Глазовас, — бетта план кхоачашйича яьккхача хIара 10 килограмм шурийна тIера 8 кепиг ахча а тел оаха.

ВIаши деча къамаьлех гучадаьлар «Октябра 12 шу» яхача колхоза ферме совленна мах луча хана шурий хьоанал ца лоархIаш хилар. Фрунзе цIерахча колхоза зоотехника Валентина Федоровна Захаровас цIендаь дIадийцар из лоархIамера гIулакх шоаш мишта вIаштIехьдаьккхад.

— Телача алапена раьза воацаш цхьаккха а саг вац тха, хIана аьлча КПСС Программа яххача тайпара тел оаха: дика къахьийгачоа, доккхагIа толамаш даьхачоа дукхагIа алапи тел. Шу чакхдоалаш кхы тIа луш дола натуральни алапи лу, хIаьта хIара бетта алапи ханнахьа тел. Мишта лоархI оаха хьоанал? Масала, доярка Калношева Нинас дIабахача бетта планах 4300 килограмм шура яккха езача 4309 килограмм яьккхай. Цо яьккхача шурий хьоанал планах 3,7 процент хила езача 4 процент йоландаь еррига а цо яьккха шура 4668 килограмм а лаьрхIа хIара 10 килограмм шурех 8 кепиг лу доярка́на. Подменни доярка кхы тIа луш дола алапи эц нагахьа санна ерригача группа план кхоачашйойя, хIаьта бежа Iушта тел нагахьа санна ерригача ферма план кхоачашйой.

Цу тайпара болх вIаштIехьабаккхаро хIара доярка балха бехктокхам лакхбу, хIаьта бежа Iуша хьаьнагIа буц йолча доахан доажадарах шурий хьоанал 3,9 процентагара 4,5 процентага кхаччалца лакхъю.

Барт-цхьоагIо йолаш ферма коллектив хиларо торо хилийтар цунга иштта толамаш даха. Конституце Ди дездеча дийнахьа колхоза ферма коллективо рапорт делар паччахьалкхенга шура йохкара план кхоачашъярах. Планах 1700 центнер шура йохка езача 1717 центнер шура ехкай. Къаьстта чIоагIа къахьийгад хIара Iаттагара 2000—2200 килограмм шура яьккхача дояркаша Н. Калкошевас, П. Трибунскаяс, М. Царицановас, В. Винокуровас, кхыбараш а.

Дукха ха йоаццаш «Октябра 12 шу» яхача колхоза шурий-товарни ферма коллективо кхаъ баьккхар фрунзенцашка шера план кхоачашъярах. Даьхенна планах 4100 килограмм шура дIаяла езача 4113 килограмм дIаеннай цо.

П. СЕХИН.

Литературни оагIув

Хь. ОСМИЕВ.

ТIОМ ДIАБАККХА

Ялтий лоамаш,
Шурий фордаш,
Хьаьна даар,
Эзди дувхар
Вайга хIанз а долаш да.
Нагахьа санна
Маьрша дахе,
Вай уж ганзаш,
Мехка беркат
Денгар денга дебаргда.
Халкъа деза
Из деррига
Воашка хилча,
Тахан вайга
Цунах кхоачамбе йиш яц.
Воашка кхаьча
ГIоза вахар
Воашка кхаба
Безам бале,
Цхьаькха ца деш Iе йиш яц.
Из «ТIом» яха
БIеха цхьа дош
Юкъе экхе,
ГIоза вахар
ЦIаьхха ийрча дохаргда.
Из дош юкъе
Экххаргдоацаш,
Цунах дуне лораделга
Массе сега декхар да.
Цудухь, долчох
Кхоачам ца беш,
Цхьан гIарагIа
Ала деза
Лоамаш, аьлеш кхайкадеш:
«Эггара хьалха
Герз Iодилла,
Хила кхосса!
ТIом дIабаккха! —
Адамашта машар эш!

☆ ☆ ☆

Аьлар шовда

Цхьаннахь лоамах
хьадухдувлаш,
Апар дижа,
Ше ма кхоаду додар из.
Коача ды мо, йаIа тувсаш,
Чухьа сувсаш,
Чоабол ийца додар из.
— Алал сога, шовда маршкаш,
Алал сога,
Мича кхача гIертал хьо?
Дилла гIулакх тIехьадалар
Кхераш санна,
Селла сиха хIанад хьо?
— Форд мо, ялташ
шершаргдолаш, —
Аьлар шовда, —
Лаьтта тоаде дода со,
Укх вай лаьтта беркат кхоллаш
Боахкараш та
Сайгар тоамбе дода со.

С. ОЗИЕВ.

Вахар ловра

Лазро мелла
Готваьвале,
Iоажал гарга
ГIерташ яле,
ХIаьтаъ дIахо
Вахар ловра.
ХIана аьлча,
Дунен халкъаш
Машар кхайкош,
Барта долхаш
Ха хургйолга
Сона ховра.
Массе адмо
Ираз хьадеш,
Массане а
ВIаши гIо деш,
Юкъе доацаш
ХьагIий кховра,
Халкъий вошал
Хоттаденна
ДегIадоагIаш
ХIара денна
ДIахо гIолга
Дега товра.
Вай дIахьоча
Наькъ тIа даьнна,
Дерриг халкъаш
Мукъадаьнна,
Коммунизме
ГIолга ховра.
Мелла ваьха
Се вале а,
Лазар, Iоажал
ТIагIерте а,
Из бIаргголцца
Вахар ловра.

М. МАЗИЕВ.

ПАРТЕХ ДОЛА ДОШ

Массе хана хьалха латтар,
Халкъий вахар сийрдадоахар,
Наьна йIовхал вайна телар —
Сийлахь Парти я.

Дунен мерза машар бувцар,
Къамий безам вIашкаувзар,
ТIехье ираз долаш кхеер —
Хьамсар Парти я.

Сигал аха ткъамаш деннар,
Атом маьршача новкъа яьккхар,
Вай мохк коммунизме бугар —
Из вай Парти я.

г. Алма-Ата.

Хь-Б. БАНХАЕВ.

КОНГОГА

Къамаш сома дувл,
бокъо лех...
Уж мушаца дехка
Мукъа ца довлийта,
Цар хьакъ диаьраша
Iуй-салтий лехк.
Iуй цIен тIара а нийслу,
Шоай мохк
Цар бохк.
Хул уж
Хуллаш.
Лох цар,
КоравоагIа
Цхьа Чомбе-хьанехк.
Шоай дегI
Ца дехкийта
Герз къамаша кач эхк,
Йиззе чуоттаю
Поатроний ехк.
Вошшийна вараш
ТIачувх,
ТIаIех,
Къамаш кIаьдденнад
Хадийта Iел.
ДIадовла качар,
Сабеттам тIех ух.
Тоъаргда хьагтар,
Дорхал духъювл.
Эзад Iазап.
Тоъ.
Дизад.
Оаш тхона
Даь доал
Къамарге кхаьчад.
ГIайттача къамий
ЦIий кхехк,
ЦIий мехк.
Хьакъ диаь хьаьший
Колоней къамаша
Ямман тоалонца
Шоай мехкара лехк.

Хь-Б. МУТАЛИЕВ.

Хьехархочун кор

Сменах болх бе
араяьлча санна,
Хьесташ хьекх из бIаьстан
миха кIедж.
Нах а хьувз цу фега баьнна.
Бутт а, цхьаь цу
сигал саготденна,
Хьегаш, нах лелача Iочухьеж.
Баьццар боса, седкъий
доагаш санна,
Сийрдадаьннад
хьехархочун кор.
Кора да воалл тетрадах
чуийна,
Перон лерах тохкаш
бера ховр.
Воалл из, са а дог а

(Хетаю Беков Тембота)

берах доаллаш,
Царна яла йолаш йIовхало.
Зец цо, корагаргаш
етташ, кхайкаш,
Из кIай цхьарал шийга
лесто фо.
Валлийталаш!
КIалда долхаш-доагIаш,
ШортагI лувзабалар
оаш а ког.
Даьхенна кIай кхеде
гIерташ бераш,
Лотадаь ма воаллий
из ший дог.
Фо а лаьгIлудалар цу
кIал даьлча,
БIарга ш тIа ма
уттабалар бутт.
Дечоа оарцагIваьнна
хьо ца хилча,
Хано-м, зехьа яде,
ваьсса вут.
О, ма баьде, ийрча
хургдар дуне,
Цун кор бийсан
сийрда децаре,
Сага хьаькъал хургдар
лоаца, уне,
Караерзаргъяцар сигале!

Къахьегамо даьккха сий

(ОЧЕРК)

Боккха баьнна керта кудж а болаш, юккъерча дегIара зIамига саг фрезерни станока тIавийрза латт. Беррига теркам тIабахийта хьеж из резеца кIалхара хьаухача аьшка шолхашка. КIезига ха ма яьллангехьа кийча, къаьга деталь хьаэц станока кIалхара. Бехктокхаме заказ ханал хьалхен дикеи кхоачашдаь доал.

Дуккхача хана денз телаш да бехктокхамеи сиха де дезаши хула заказаш фрезеровщикага Гичаев Султанагеи цун къоначa новкъосташкеи.

Эзараш болхлой болча «Красный молот» заводе моллагIчунга дIахьаттача дика вовзаш ва нохчий зIамига саг Гичаев Султан. Цо болх беча шоллагIча цеха коллективо чIоагIа сий деши лоархIаши ва из.

Фу даьд Султана ше иштта везавалийта, мишта хиннад наха езалуш йола оамалаш ший дегIах йоахкаш цун хьалкхер? Цу хаттараштa жоп лу Султана вахаро.

Кхувш воагIача сага цхьа ха йоагIа вахара малагIча наькъ тIа вахача бакъахьа ва хьогI со, хьангара хьокхам ийцача бакъахьа ба хьогI аз, аьнна уйла е езаш.

Къахьегама вахар дIадоладаьча хьалхарча хана геологоразведочни парте балха вахар Султан. Цига цо даьккхача шин шеро чIоагIбир цун лоIам, халонаш ла Iомавир из. Атта дацар геологически экспедице болх бе. Экспедици цхьан метте ца латташ массаза а лелаш, даиман оахкамаш деш, Даьхенна рузкъаш лохаш яр. ДогIа доагIе а, лоа делхе а, шийла яле а, бIайха малх хьеже а ара хила безар экспедице членний. Халонаш ловш арахьа лелаш нахацара безам совбоал, доттагIал чIоагI а лу. Гаьнна фордашка лела морякаш санна барт болаш хул геологически тохкамаш деш арахьа лела ңах а. Иштта экспедице коллективана юкъе даьккхача шин шеро къахьегами нахи беза Iомавир Султан.

Ялхайтта шу а дизачул тIехьагIа Казахстане цхьан завода механически цехе ше болх бе волавелча дика кхетадир цо къахьегамо дахьа иразн, болх вIаштIехьа а ца боалаш висача, дегаь хулаш дола халахетари.

— Цехе балха вахача хьалхарча хана дукха дар ца кхеташ хIамаш. Цкъаза воккхагIа волча новкъостага дIахатта эхь а хеташ, фу дергда а ца ховш латташ хулар со, — яхаш дувц Султана.

Новкъосташа теркал ца веш витацар цу хьала тIа волча хана. «ХIама дергдац, шек ма вала хьо» — оалар цар дIахьийхачох чехкеи дикеи кхетача Султанага. Дукха ха ялалехьа чоалхане балхаш, новкъостал де ца дезаш, ше де ваьлар къона болхло.

1957 шера Грозне веча Гичаев Султана эггара хьалха даь хаттар дар: «Машинаш ю завод йий городе? Из завод йолга хайча, кхы ха ца йоаеш, цига балха вахар из.

ИIаьхъенна уллача цехе Гичаев дIачуваьлча цу чу латтар дика йовзаш йола шлифовальни, фрезерни, токарни, иштта кхыйола станокаш. Цар ду таташ хезача, станокех а хьаьяьча оатхалех а доаллача даьттах хьаж кхийтача, спецовкаш тIа а ювхаш станокашта хьалхашка латта болхлой бIаргабайча гIадвахар из. Дуккхача хана дезалах а цIенах а къаьста лийнна цIавеначa сага гIадвахар дар Султана хиннар.

Цеха начальникагара задани хьа а ийца, хьаккхашта тIа а ваха, Гичаева фрезерни станок болх бе йолаялийтача, цунна уллув болх беш лаьтта комсомолец Юрченко Павел шерра бIаргаш а дийла, борд-бордах вела а къежаш, безаме хьожаш вар Султанага.

Смена йистеяьлча хьатIа а вена Павела аьлар:

— Хьагучох хьо тха болхлой цIех саг ва. ЦIи фий хьа? Са цIи Павел я, аьнна кулг дIакховдадир цо Султанага. Цу дийнахьа денз хьоашал тоссаделар цу шинне. Павела Султана дувцар завода истори, дикагIа болча болхлоех, рационализатрех, завода партийнии комсомольски организацеша деча балхех. Юрченко ше рационализатор ва, цудухьа къаьстта дукха дувцар цо завода пайдане, болхлой къахьегам аттача боаккхаш йола предложени чакхъяьлча ше мел гIадвода, цох мел боккха салоIам хул.

Дукха ха ялалехьа цехе а заводе а каст-каста Султана цIи яха яьлар дикагIа болча болхлошта юкъе. Цо хьаю хIама чертежа тIа белгалъяьчча бесса мара кхы миллиметр тIех е чухнахьа йолаш хилац. Фаттанца дахчан тIера шолх доаккхача хьисапе болата, аьшка тIера шолх доаккха фреза бIарга хо ца яллал оагаелча а, говзача лора сагах кхийтта лазар малагIа да а из цох кIалхара мишта ваккха веза а ховш санна, Султана хов станоках доаллар, цун болх вIаштIехьбаккха.

Заводе моллагIа а керда болам баьржача хьалхарча мугIаращца хул комсомолец Гичаев Султан.

Москва-сортировочни депо коллективо коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара патриотически болам мехка болабича, заводе эггара хьалха из яккхара яхь йолаяьчарца вар Султан. Коммунистически хьисапе баха а болх бе а беза яха дешаш заводерча дуккхача ший новкъосташта санна дега гарга дар къонача фрезеровщика.

Болабелар, хала бале а, сий долаш бола къовсам. Ленински комсомоло хьалкхевеча Султана оамалца дац шийна хьалхашка оттадаь декхар кхоачаш ца деш тIехьашка валар. Султанах коммунистически къахьегама ударник яха цIи тиллай.

Москверча комсомольцаша КПСС XXII-ча съезда хIаране ший совгIат кийчдара болам дIаболабича, заводе эггара хьалха из хьаллаьцар шоллагIа цеха комсомольски организаце секретарь Гичаев Султан вар. Съезд хьаеллача денга шера бола балха боарам кхоачашбир цо, хIаьта арахеца продукци тIехдика хиларца ший тамагIа цу тIа увттаде бокъо а яьккхар. ХIанз цо болх бу 1962 шера чотах.

Ше дика болх барах кхоачам хулаш вац из. Шийгара хьокхам а гойташ цехера комсомольцаш шийна тIехьакхебу цо. Социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах завода комсомольски комитета дIа-юха тела ЦIе байракх елар цеха комсомольцаштеи кагирхоштеи.

Къахьегамо доаккх сага сий. Къахьегам безаш, хьинар долаш, ший хьаштел тIех юкъара хьашташ лоархIаш, нах шийна тIехьабаха ховш хиларах заводе балха вена шу доаллаше — 1959 шера, — цеха комсомольцаша шоай кулгалхо вир цох, комсомольски организаце секретарал а хержа. Боккха тешам беннаб цох завода коллектива а. Султан Грозненски къахьегамхой депутатий городской Совета депутат ва, цул совгIа заводе арадувлача «Машиностроитель» яхача газета редакционни коллеге член а ва. Уж деррига общественни декхараш кхоачашде ха корайоагIий хьона? — аьнна шийга хьаттача уйла а яь Султана аьлар:

— Советски Iаьдал — халкъа Iаьдал да. ТIаккха цунна доал де дезараш вай да. Iаьдала доал деча дукхагIа дакъа лаца а шоай сакхетам лакхбе а, культурни салаIа советски наьха торо хилийтара деций коммунистически партеи Советски правительстван балха ди лоацдаьлга, дIахо йодача хана лоацдергдолга. Вай хьамсарча парте керда Программа йийшача, ткъаь шера чухь кхоачашдергдола декхараш дайзача кIаьдвалар фуд ца ховш къахьега, уж майра а сийлен а декхараш кхоачашдара де мел дезар де дог доагIа.

Бакълув Султан. Коммунистически парте ший керттера декхар лоархI советски наьха вахара хьал тоадар, масса а оагIорахьа сакхетам бола ший мехка да — советски саг хьалкхевар.

Коммунизме ваха кийчлучарех ва къона фрезировщик, коммунистически къахьегама ударник, нохчий зIамига саг Гичаев Султан. Никъ дика хилба цун!

Т. ТЕБОЕВ.

Хь. ГАЛАЕВ.

Къарамсолта „шейхал“

(ДУВЦАР)

Сомий бешарча болхлой бригадир волча Мартазкъий сакхийнадар ший нана Къарибат дол дехкаш хиларах.

Къарибата воIах лечкъадора ше йолча дол диллийта кхалнах ухаш хилар. Кхыметтел цIагIа лелача несийна а бокъонца ховш дацар Къарибат йолча ухаш бола истий дол диллийта ухилга.

Духьал хIама дIа ца оале а, дол дехкараша нах Iехабеш хилар хьахьокхаш дола сакъердамера хабараш дувцар Мартазкъас нанна. Ше балхара чу массаза воагIа, нанна юхе Iо а хайя, цхьацца цунна сакъердам хургбола хIамаш дувцар цо.

Цхьан хоза къаьга енача гуйран сарахьа балхара чувенача Мартазкъас нанна хьалхашка латтача истола тIа Iобехкар цхьа кад хиллал Iажаши, кхораши, моажа хьачаши.

— Даьллахь, — аьлар Къарибата эккхийта, — ма хоза сом ба-кх из, Iа болх беча бешамашкара-м бац из?

— Аз болх беча бешамашкара а ба, оаха хьалкхебаь а ба, цхьан гаьн тIара хьа а баьккха аз хьона хьа а бенаб, нана, — аьлар, вела а къежа Мартазкъас.

— Бегаш-м бац Iа, ва Мартазкъа, цхьан гаьн тIа мишта хул кхаь тайпара сом?

— ДагадагIаций хьона, ва нана, аз бIаьсти хьайна дийцар. Укх гурахьа цхьан гаьн тIа хьахургболаш кхаь тайпара сом ба тха яхаш, ма дийцарий аз хьона. Аз кхоана вай совхоза «Волгаца» югаргья-кх хьо цунга хьажа. Иштта чIоагIа Iа тамаш елга хайна даларе-м, аз хьалхехьа а хьожаерг ма ярий хьо цунга.

Цецъяьлча санна цхьан юккъа Мартазкъийна бIарахьежаш а яьгIа, истола тIара цхьацца Iажи, кхори, хьачи хьа а ийца, царна бIара а хьежаш, йоахар Къарибата: «Тайп-тайпара сом тIабоаллаш йола гаьнаш ялсмала мара хургья оалаш сона-м хезадац. Лаьттанна гонахьа гIолла гобоахаш лелаш кемаш а царца лелаш нах а ба яхаш а ма дийцарий Iа сона».

— Iилман кIоаргленаш бух боацаш я, — аьлар, нана заман эргалонах дIакхетае ловш волча воIо, — тхьовра фаьлгаца дийца, хила йиш яц аьнна хеташ хинна хIамаш хIанз бокъонца хьабIарга а гуш хулаш да...

Шортта наIарах хIама а теха нанеи воIи дагIача цагIа хьачуяьлар лоалахара йоккха саг Напсат. «Даьра, Къарибат, во хьал долаш-м я тха виIий йиIиг, хьам баьннабеце сона-м хац цунна фу даьд, дол диллача дика хургдарий те, — аьнна, ше бе доалла дIаьха кIай йовлакх дIакховдадир Напсата Къарибатага.

Къарибат цкъарчоа каехкаелча санна соцаелар, тIаккха «Хьовкха хIаьта сайна дулур-м дергда аз хьона» аьнна, шорта йовлакх дIаийцар.

Дол дилла даллалца хIама ца оалаш а ваьгIа, хIа-хIа сона пурам лой оаш, сайна ховр ала, аьлар Мартазкъас.

— ХIана лац оаха хьона пурам, дика дар дика ма дий хьаннагIчо аьлча а, — жоп делар Напсата.

— Iа дувцачох, йиIига наьха мо лазар долчох тара хет сона, Напсат, кхоана берий лор хьа а вийха, йиIига дарба дайтача бакъахьа хургда, долах-м хIама хургдац хьона...

НаIар тIа саг а вена, араваьккхар Мартазкъа, хIаьта шоашта ма та хабараш дувца Къарибати Напсати юхебисар.

— Хьажал, — йоахар воIо дувцачоа дика раьза йоацача Къарибата, — хIанзарча нахага, дол дилларах дош а хетий, уж хьона гуш бола истола тIа бада Iажаши, кхораши, хьачаши, цхьан гаьн тIара баьха бенаб аз яхаш, со къаръяьй-кх хьона цо. Ялсмала мара хила йиш йолаш хIама дий из? Кхоана цу гаьнага хьажа со йига лаьрхIа а ва-кх хьона Мартазкъа.

— Из-м сона тха агроном волча воIа а дийцад дуккхаза а, — доладир ший къамаьл Напсата а, — хьам балар фуд ца хой а, из санна дола хIамаш деш да хьона дийшача а хьаькъал долча а наха.

— Нагахьа санна, аьлар Къарибата Напсат чуяха аьнна хьалгIеттача, — кхоана йиIиг дикагIа ца хуле, Къарамсолта волча йигалахь...

ЦIаьхха хьачуваьннача Мартазкъийна хезар Къарамсолта цIи йоаккхаш. Цу дешо юв Iеттача санна дог лозадир Мартазкъий. Чуяха гIетта латта Напсат араяьлча, наьнага хьаттар воIо. «Мала Къарамсолта вар оаш вийцар?»

— Хьона хаций из мала Къарамсолта ва? — Укх мехка-м вац из ца вовзаш саг, — жоп делар Къарибата.

— Вовза-м даьра вовзар сона из, цудухьа хьаттавар аз-м из хьога. ЙиIига гIулакха Къарамсолта волча яхар мога-м данзар Напсата?

— Могадир. Цул доккхагIа дола хIамаш а карагIдувлаш ва Къарамсолта-м. Шийна хIамаш ховш хилар дуккхача гIулакхашца гучадаьккхад цо.

— Аз дувцаргда хьона цунна ховш дола хIамаш, нана.

Тахан кхоалагIа ди мара дац цо «дарба» деш хинна тха дикагIа волча болхлочун Бексолта кIаьнк венна. Бексолта «из «шейх» вита а вите, лорага вига кIаьнк» яххашехьа а, кIаьнка нанас кхийлав из цига. Цудухьа тха мел вола болхло цу «шейха» раьза воацаш ва.

— Iоажал кхаьчача сага-м цо де хIама дац. Цигга денз дIа, цунгара наха пайдаш-м дувл. МассагIа гIайба чура хIамаш хьаяьхай цо, массагIа дарба даьд цо, массагIа саг нийсача новкъа ваьккхав цо.

— Цо нах нийсача новкъа мишта боах аз дIадувцаргда хьона, нана. Ше «дарба» даь Бексолта кIаьнк кхоана ла яхаш, тховсара шийга кIаьнках фу хургда аьлча «кхоана паргIата варгва из» аьннадар цо. Из а дувцар йоахар таьзета хиннача Къарамсолта гаргарча наха, цунна хIама ховш хилар да из яхаш.

Цо гIайба чура хьаяхийта хIамаш а ювцаргья аз хьона. МагIарча юрта яхача Къарамсолта йишас ший маьр-веший цIагIарча гIайба чу хIамаш а ехха, уж мичахьа йохк «шейхага» дIа а аьнна, арадаьккхад Къарамсолтах шейх хиннав аьнна.

Из «шейхал» чIоагIа дезаш ма бий уж берхIа наькъан...

Цу къамаьла раьза йоацаш, цаI ала безам болаш Къарибата ши борд хьалъайллушехь а хьачуваьлар Къарибата даьвеший воI, 70 шу даьнна аьшкапхьар, ИбрахIим.

— ХIа, фу дувц оаш, — аьлар цо дIакхайда каьлика Iаж хьа а ийца, — нанеи воIи цхьан хIаманна дагадувлаш ма доахкий шо.

Юкъ-юкъе, гой хьона, хьо хIамах дика сакхеташ саг ма вий а оалаш, дIадийцар Къарибата вешийга Мартазкъас деча къамаьла ше раьза ца хилар.

— Са хьамсара йишилг, — аьлар ИбрахIима, аз дика кхетадаьд шун къовсам балара гIулакх — Къарамсолтах «шейх» хилара гIулакх аз а дувцаргда хьона кIезиг-дукха. Са уствошас Шахмарзас ший бейна етт хьаьттача, «из наьха бе а кхаьчаб, нахьара юкъе а боаллаш кхы бIарга а гургбац хьона» аьнна, жоп деннадар Къарамсолта. Iулах хьа а кхийтта ший цIеча нахьара юкъе а боаллаш чубенабар, ара кхо бийса а яьккха Шахмарзий етт.

Цул а сакъердамегIа да хьона цхьаькха, соца болх беча, цIийдаьча аьшка тIа йоккха жIов етташ волча, Илеза ши-кхо ди хьалха сона дийцар. ВIашагIа а доахкаш да Илезеи Къарамсолтари ковнаш. Цкъа, Илезар коа гIолла чуводача Къарамсолтана бIаргадайнад уйчен кIалха хьаара къедаш улла устагIана шерг. Сихха Илез ара а ваьккха аьннад «шейхо»: «ХьаннагIчо баьбале а, дикан баь болх бац шоана ер, шерг дIа а даьккха, сихха сагIийна хIама лелаш...».

Илеза ший фусам-наьнага из дIа а аьнна, ераш уйлаш е кхоачаш Iоховшале, чуваьннав Илеза веший воI, тракторист вола Ахьмад. Шоашкара гIайгIа дIайийцай акхар Ахьмада. Ахьмад велавеннав. «Хьо сенах вел, со бег ваккха-м валлац», аьнна дIатохавеннав Илез. «Ай мичара воти, — аьннад Ахьмада, — валлац даьра хьо бегваккха-м — сийсара сайга сай прицепщика Хьамзата дийцар дага а деха велар со-м. Лоацца аьлча, Хьамзатар бийнача устагIан чураш, отар чу а даьнна, наьха жIалеша дIа-юха йихьай, тIера пархенца кхакха эттIа а беш. Хьамзата зе хиннадале а, Къарамсолтана ший «шейхал» нахал даккха дика накъа яьннай уж чураш яхаш велар со-м, аьнна шерга исторех дIакхетаваьв цо Илез.

ИбрахIим дукха везаш йолча Къарибата лаьрххIа ладувгIар «шейх» вувцаш деча къамаьлага. Мартазкъа чIоагIа раьза хиннавар ИбрахIим вара.

Баал хьай, ва Къарибат Iа а кхор аьнна, Къарибатага цхьа кхор дIа а кховдабаь, ший бе боаллача кхорах церг а теха, къамаьл дIахо доладир ИбрахIима:

«Дукха хана денз хьадоагIаш да цу берхIа наькъан «шейхал». Цу Къарамсолта даь-даь йишас Наше маьрша саг вийтар а дувцаргда аз хьона...

Из мишта хиннад хьадувцал хьай, Иби, аьнна къамаьла юкъе ийккхар, лерг хьекха къамаьлага ладувгIаш ваьгIа Мартазкъа.

...Из иштта хиннад. Шоай маьри хургвола моттиг хьаювца тхога, оаха дикка хIама а лургья хьона аьнна, Наши йолча баьхкаб цхьа нах. Наше царгара хIама хьа а ийца, «хIанз доагIача пIаьраска дийнахьа, эзза фоартах хьерчаш палчакх а йолаш, Iаьржача дына а вагIаш функх даьча гIолла IовоагIаргва шоана шун «маьри», аьнна жоп а денна дIабахийтаб нах.

КIийлен а баха, маьри ва мотташ, маьрша саг вийнав цар. Маьрша саг вер шийна хьахезача аьннад Наше: «Хьажал-хьай, цу Iовдалаша даьчунга, аз царга аьнна пIаьраска-м 5 — 6 ди даьлча мара хьахулаш а мичад...»

КIаьд ца луш, тIехь-тIехьагIа безам совбоалаш ладувгIар Къарибата ИбрахIима къамаьлага.

Цу тайпара хIамаш хьона дувца шортта долаш-м вар со, цIаькха вай вIашагIкхийттача аз дувцаргда хьона цу «шейхаша» наха дарбаш мишта ду а, нагахьа, саг велча, Iоажала бехк дIа тIа а билле, кIалхара мишта боал а, — аьнна, чуваха Iаьттар ИбрахIим.

Из бийса яьккхар Къарибата чIоагIа уйлаш еш. Iуйре хоза яр. Къаьстта сийрдагIа хетар Къарибат илла цIа. Корах чухача маьлха зIанараша сийрдайоахар цун юхь.

— Мартазкъа! — аьлар цо, Iуйрийна балха ваха кийчвеннача воIага, — хье юхxе гIолла тIех воалаш, Напсатага дIачукхайке, со йолча сихха хьайола алалахь!

— Фуд хьона, ва нана, сел Iуррехьа цунгара эшар, — аьлар Мартазкъас.

— Сона эшар-м хIама дац... ЙиIига сихха лор веха ала йоаллар со цунга!

— Из-м аз дIааьлча а мегарг ма дий аьнна, нана тоIаяь мархIа а ella, со саррахьа машинаца воагIаргва хьона, тха «ялсмала» ягIача гаьнашка хьажа гIоргда вай, — аьлар сийрдаяьннача наьна уйлаша гIадвигача Мартазкъас.

Йоккха говзал йолча искусствага

„РОМЕОИ ДЖУЛЬЕТТЕИ“—НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ТЕАТРЕ

РОМЕО — арт. Ю. ИДАЕВ.

ДЖУЛЬЕТТА — арт. Н. Хаджиева.

МЕРКУЦИО — арт. М. Цицкиев.

Коммунистически общество шерра йоаржаяь хьалъеча юкъа культура дегIаахар йоккхача культурни революце тIеххьара этап а хинна дIаоттаргда...

Дунен культура хьадаь дикагIа мел дар чулоацаш а дегIадоаладеш а йола коммунизма культура адамаш культурни дегIадахкара керда, эггара лакхагIа дола лагIа а хинна дIаоттаргья.

Адамий сийрда уйлаш ювцаш йола В. Шекспира творчество хIара замано ший тайпара йоашх, гучабоаккх цун керда лоархIам. Сийлахь-воккхача драматурга гуманизм къаьстта дега дукха езаш тIаэц лаьттан тIара эггара нийсагIа йола общество — коммунизм — хьалъеш боахкача советски наха.

Укх деношка Нохч-ГIалгIайчен театре А. Н. Островске цIерахча Ленинградски театральни института Нохч-ГIалгIай студе оттаяь «Ромеои Джульеттеи» яхача трагеде премьера — из доккха цIей да. Къонача артисташа хьагойтар йоккха талант йолаш а артистий говзал хIанззехьа дика Iомаяь а шоаш болга.

ДIахо йодача хана артистий говзал лакхъеш, къахьегарца талант шаьръеш, йоккхача искусствага бода никъ даькъала хилба шун, новкъостий!

ДОГ ГIОЗДОАККХА ПРЕМЬЕРА

15-ча декабре Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драматически театре со хьежар А. Н. Островске цIерахча Ленинградски театральни институтерча Нохч-ГIалгIай студе къонача артисташа кийчъячча гIорваьнача английски драматурга В. Шекспира даим яхаргIолча «Ромеои Джульеттеи» яхача трагеде премьерага.

Белгалдаккха дезаш да, «Ромеои Джульеттеи» Нохч-ГIалгIай театре эггара хьалха оттаеш яле а къонача артисташа йоккхача говзалца спектакль чакхъяьккхалга.

Джульетта роль чIоагIа дика ловзайир Н. Хаджиевас.

Сцена къаьстта сийрдайоал къона артист М. Цицкиев гучаваьлча. Цо ловзаю Меркуцио роль. Меркуцио доккха дог, ира хьаькъал, къонахчал, феодальни заман чухь сомаяьнна цун сийрда уйлаш — уж ерригa цун дика оамалаш шоаш маярра зрителашта хьалхашка гучаяьхар Цицкиева.

Къаьгга а дика а хьахьекхар Тебальта образ С. Мамилова.

Сабари хьаькъали долча, шийна тIаденача гIулакхах нийсса хьехам бала ховш волча монаха образ йизза хьагойтача М. Давлетмурзиева а цецбаьхар зрителаш.

Ше хьежаш йола Джульетта дукха езача, цунна тешшаме а цIенача дегаца а гIулакх деча няней роль кIезига моттиг лоацаш яц пьесана юкъе. Ловзаш яр актриса а йоацаш, няня ше я аргдолаш, селла дика ловзайир из роль Р. Исаевас.

Кхетамца вIаштIехьдаьккхача суртаца хоза хьахьекхар граф Париса образ С. Котиева.

Къонача артисташа шоай говзал дегара денга лакхъяр, цар институт толамца йистеяккхар, шоай даьй-мехка цIа а баьхка, керда-керда боккха чулоацам бола спектаклаш а увттаеш, сий дола вахара никъ цар дIабахьар лов сона.

Ф. АХРИЕВА, лор.

Нийсача новкъа

ИIаьхха еш йола производственни практика, вешта аьлча пхе бетта йIаьхлуш шоай къаман театре яь практика эггара хьалха яьй Ленинградски А. Н. Островске цIерахча театральни института студенташа — нохчашеи гIалгIашеи.

Практика дика а йизза а чакхъяьлар. Студенташа дуккхаза Грознеи республика районашкеи эрсий а нохчий а меттала ловзайир Ленинграде лаьрххIа кийчъяь хинна «Шибос» яха спектакль. Дукха балхаш дир цар Нурадилов Ханпаши цIерахча театра репертуара юкъе.

Иштта дIадоладаь гIулакх дIахо дахьа а дегIадоаладе а деза.

Керттера шоай педагоги театра режиссераши тIахьожаш а болаш, спектаклашта юкъе дакъа лоацаш баьча балхо студентий специфически дог-уйла чIоагIъергья, цар балха чура а арара а техника дегIайоалаергья.

«Ромеои Джульеттеи» яха спектакль оттаярца чакхйоал студентий практика, хьатIадоагIача шера февраль бетта Ленинграде юхагIоргба уж, цига шоай дешар йисте а даьккха, дипломированни актераш а болаш, Грозне цIабоагIаргба. Студенташа диъ шера баьча балхах хьахиннар да «Ромеои Джульеттеи» яха спектакль. Актерски говзал Iомаяь ца Iеш, кхыйола дисциплинаш а Iомае йиш я цунца: сцене лела Iомавалар, халхар, ритмика, фехтовани, доазол дехьарча театра истори, изобразительни искусствай истори пьесаи цун замани материал студенташа кхетаелга. Цудухьа хержаяр оаха В. Шекспира трагеди.

Спектакло шийна хьалхашка оттадаь декхар дар трагеде берригa чулоацам цун турпалий дега чура уйлаш актерага гIолла зрителага дIакхачийтар. Зрителий теркам лорзагIа боаккхаргболаш оттадаь цхьаккха хIама хила йиш яц. Адамий вахара, уйлана тIаберзабе беза цар зрителий теркам. Цу гIулакха уйла а еш оттаяь яр художника Ф. Г. Назарова декорации йоккха йоаца, цхьабакъда, Iалаьмате хоза Берлиоза музыкеи.

Керттерадар да поэта дег чура аьнна дош. Шекспира дешаш зрителa дега чу дувшаргдолаш ший дешаш а даь дIаоалалургдац актерага цунна цу дешай чулоацам кIоаргга ца бовзе, уж багара доагIача трагеде тIарча турпала дег чура уйлаш ца кхетайой, из ала гIертар кIоаргга ца довзе. Иштта Iомабора оаха чулоацам.

Керттерча даькъе цу гIулакха тIаберзабаьбар режиссера — педагога актерашца беш хинна болх.

Цул совгIа хIара стих, фраза йохо йиш йоаца ший музыкальни структура йолаш я. Сага дег чура йоагIа оаз чулоацамга хьежжа хила еза. Уж кхетадеш, пьеса тIа ювцача заман вахара оамалаши гIулакхаши довзаш, тIадувхаш дола барзкъаши цIагIа лелаеш йола хIамаши цу замалахь хиннараш йолаш сцене ловза везар актер. Цунах латтар шоллагIа йола хало.

Укх шера февраль бетта дIаболабаь хинна из болх декабрь бетта 15 дийнахьа йистебаьлар. Из болх йистебаьннаб аьлча нийса хургдац. Из зрителаца дегIаба беза. Зрителo белгалдоахараштa теркам тIа а бохийташ мара, цо новкъостал а деш мара кхоачаш хила йиш яц. Тхона ца холуш дола гIалаташ зрителa корадоагIа. Уж дIадахарца ловзаеш йола роль тоалу. Нагахьа санна сцене ловзача актерa зрителий уйла шийна тIаерзае ца моге, цун теркам актерa шийна тIа ца озе, мел чIоагIа актер хьовзарах, цунна могаргдац Шекспир зрителашта дIавовзийта, цун пьеса тIа бувцача турпалий уйлаш, денал, царна дагадоаллар дIадовзийта.

Спектакль увттаю хIанз эрсий меттала. Гурахьа денз нохчий меттала увттаергья из. ТIаккха Грознера а республика районашкара а дукхагIа нах хьожаргба цунга.

И. САВЕЛЬЕВ,
Нохч-ГIалгIай къама студе кулгалхо, Ленинградерча Островске цIерахча театральни института воккхагIа вола преподаватель.

Сцена тIа — къонал

Ленинградерча Островске цIерахча театральни институтерча нохч-гIалгIай студе студенташа английски сийлахь-воккхача драматурга Вильям Шекспира «Ромеои Джульеттеи» яха трагеди оттаяр города а республика а вахара юкъе доккха хIама да.

Нах чIоагтIа хьежар из премьера оттаярга, студенташта из бехктокхаме гIулакх карагIдаргдийхьогI, яхаш.

Цхьабакъда спектакль ка йоалаш оттаяьй. Къонача артистех дукхагIа бараш дог гIоздаьнна а дика говзал йолаш а лайзар. Пьеса хьалхара сценаш йолалушшехь а терками уйлеи шийна тIаозаш, дог гIоздоаккха бIаьсти санна, романтически керда хIама эттар зрителашта хьалхашка.

Ромеои Джульеттаи роль шоаш дика ловзаярца артисташа Ю. Идаевеи Н. Хаджиеваси зрителаш шоашта карабоалабир. Зале чу саг воацаш санна сатем этте, чIоагIа хьож нах беша цу шинне хиннача сценага. Тибальт вийнав аьнна Джульеттана хоам хулаш йола моттиг геттара дика хьахьекхай Н. Хаджиевас.

Маькара, хьаькъала ира, безаме, хIаман кIезига гIайгIа еш вола, майра Меркуцио дика хьахьекхав ловзар артист а воацаш Меркуцио ше ва аьнна хетадолийташ ловзача М. Цицкиева.

Дика ловзаю Лоренцо роль Давлетмирзаевеи воккхача сага Капулетте роль Дудаевеи. Iаьдала да вола аьла дика хьахьекхав М. Дакиева.

Зрителашта боккха тоам хилар къона артисташ бовзарах. Къонача артисташа а артиста даькъала говзал царна Iомаяьча постановщикаша а яькхха йоккха котало я спектакль «Ромеои Джульеттеи». Ромеохи Джульеттахи йола гIайгIане повесть Нохч-ГIалгIай театре оттаяр дог гIаддугаш а доккхал де доагIаш а хIама хинна дIаэттар.

Хь. БАНХАЕВ, хьехархо.

«ДИКАЧА НОВКЪА ХИЛДА ШО»

Шекспира хьаькъало вай деношка кхоачаяьй цIеначеи кортамукъачеи безама пафос. Шекспира произведени Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен драматически театра сцена тIа ялар доккха хIама да. ШоллагIа-дале, къонал — из, эггара хьалха, бIубенна хилар да. Цудухьа даькъала ювца мегаргйолаш я А. Н. Островске цIерахча Ленинградски театральни институтерча Нохч-ГIалгIай студе оттаяь спектакль.

Духхьал дIаала дезаш да, студе коллектив шийна хьалхашка оттадаьча декхарах тоъал дика лоархIаяь хилар. Дог теш цу наьха къоналах, цар гIулакхех.

Эггара дикагIа йолча сценах я аьнна, белгалъяккха дог доагIа Н. Хаджиеваси Ю. Идаевеи ловзаяь Ромеои Джульеттаи бешара сцена.

Геттара дика ловзаю Лоренца роль Давлетмурзаева. Цо оала дош нийса, дужаш хул.

ЧIоагIа сакъердаме я кормилица роль ловзаеш йола нов. Исаева. Iалаьмате дика ловзаю Меркуцио роль М. Цицкиева. Цхьабакъда, тхона хетачох, костюм боарха хиларо актера новкъостал дац из образ кIоаргагIа гойтара. Цу тайппара образаца тарлуш кийчъяьяц Джульеттай костюм, художника Ф. Г. Назарова кийчъяь ерригa сцена чIоагIа товш яле а.

Ф. КУЗНЕЦОВ,
художник.

Джульеттай КОРМИЛИЦА — арт. Р. Исаева.

ЛОРЕНЦО — арт. М. Давлетмирзаев.

ТИБАЛЬТ — арт. С. Мамилов.

Граф ПАРИС — арт. С. Котиев.

ЭСКАЛ, князь — арт. М. Дакиев.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Доазол дехьара

Венгерски правительства решени

БУДАПЕШТ, 21 декабрь. (ТАСС). ВНР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитела Фридьеш Пуяс селхан Будапештера Албане Халкъа Республика посол Эдипа Цуци ше волча тIа а вийха, ВНР правительства тIадиллараx цунга укх тайпара заявлени йир:

Гучадаьннад, Будапештерча Албане Халкъа Республика посольства Венгерски Халкъа Республика политикана зенне йола пропагандистски материалаш тIа а кхухьаш, закона духьала доллашехьа а, уж йоаржаеш хилар. ВНР кхыча мехкашцарча гIулакхий министерства Будапештерча Албане Халкъа Республика посолага дуккхаза а дIахайтад цо леладеш дола магийта йиш йоаца гIулакхаш, цхьабакъда, цунах хIама хилац. Дипломатически представительства гIулакхашца таръяра йиш йоаца принципаш чакхъяхар духьа лелавеш хила тарлу Албански правительства ший посол. Из бахьан долаш дIахо йодача хана албански посол Венгре хилар хьаштдолаш гIулакх дац.

ДIахо министра заместитела дIахайтар, закона духьаларча пропагандана юкъе дикка дакъа лоацаш хиларах венгерски правительства ВНР территорера Албане Халкъа Республика торгови советник дIавохийташ хилар.

Министра заместитела посолага дIахайтар, албански правительства Тиранерча венгерски посольстваца дискриминационни гIулакхаш леладеш хилар а посоло ший декхараш кхоачашдара хиланза даргдоаца хьалаш Iалашдеш ца хилар а бахьан долаш, венгерски правительства Тиранера Венгерски Халкъа Республика посол Нандор Жаткулак цIавехаш хилар, хIаьта Албане посол хьожавара хIанзарчоа сабар а ду. Керда указани яллалца йолча хана Тиранерча венгерски представительствана керте хургва ханна хьожаваь поверенни.

ООН-а Генеральни Ассамблее

НЬЮ-ЙОРК, 21 декабрь. (ТАСС). Генеральни Ассамблея массава раьза а волаш могайир космически пространствах пайда эцара хьакъехьареи герз дIададаккхара хьакъехьареи политически комитета докладаш. Паччахьалкхенашта Ассамблея могадир хIара къамо шийна дIахьулае йиш йоацаш йолча космически пространствайи сигаларча телайи хьакъехьа ООН-а Устава чуйоагIаш йолча дунен халкъашта юкъерча бокъон принципех пайда эцилга.

Могаяь тIаийцача герз дIадаккхара хьакъехьарча доклада тIа я цу тайппара герз дIадаккхара гIулакхашта йола, 18 мехках (Бразили, Болгари, Бирма, Канада, Чехословаки, Эфиопи, Франци, Инди, Итали, Мексика, Нигери, Польша, Румыни, Швеци, СССР, ОАР, Англи, США) латта комитет вIашагIйоллилга дувцаш йола резолюци а.

Политически комитето могаяь Алжирах йола резолюци тIаийцар цунна тIехьа 62 мехко голосовани ярца, голосовани ца еш 38 мохк а болаш (Португали, Испани, Англи, ВIашагIкхийтта Штаташ, кхыдола мехкаш). Франце викал голосовани еча хана воацаш вар.

Алжира цхьоагIои цун территори бIарчча хилари кхоачаш а деш, кортамукъеи ший лоIамеи хилара йола алжирски халкъа бокъо чакхъяккхар духьа переговораш юха йолаяра тIахьех резолюце Алжирски Республикаи Францеи правительстваш.

Цул тIехьагIа дIакъайлар Iуйрийнара заседани.

Президента Сукарно приказ

ДЖОКЬЯКАРТА (Центральни Ява), 19 декабрь. ТАСС-а корреспондента Б. Иванова хоам бу: тахан Президента Сукарно приказ деннад «Iалаьмате чехка Папуа яхача паччахьалкхен байракх дIа а яькха, Малхбузерча Ириане Индонезе Республика цIе-кIай байракх хьал а тоха», аьнна.

Ткъаь итт шу хьалха тийшача балхах голландски колонизаторий эскараша дIалаьца а хьалха республикански столица а хиннача Джокьякарте 100 эзар саг гулвеннача митинге индонезийски тIема низашта из приказ цийшад тахан Президента Сукарно.

Голланди 1948 шера Индонези мукъаялийта раьза хилар дага а лохийта, президента аьлар: «ХIаьта фу хилар цох? Цунах Голландe бийца оапаш хилар, хIана аьлча Малхбузен Ириан мукъаялийта тиганзар цо.. Вай воай ООН-ера къовсам дIахо поаттабора, цхьабакъда цун деятелаша хьаллоац Малхбузен Ирианера голландски колониализм».

Сукарно приказа тIа йоах: Се президент а индонезийски арме верховни главнокомандующи а хиларах тарра голландски колонизатораштa духьал оттеи Малхбузен Ириан мукъаяккхеи дагахьа арменеи, Малхбузерча Ириане баха нах юкъе а озаш, дерригача халкъаи указани еннай аз, цкъа-дале, марионеточни паччахьалкхе ярах йола голландски план йохае, шозлагIа-дале, Индонезе цIе-кIай байракх Малхбузерча Ириана тIа хьалтоха, кхозлагIа-дале, берригача мехка кортамукъале лораяра дерригa халкъ кийча хила, аьнна.

СИГАЛА ГО БАР

ЛОНДОН, 19 декабрь. (ТАСС). Рейтер яхача агентства Джокьякартера беча хоамах, индонезийски фецарча тIема низий командоване дIакхайкадаьд Малхбузерча Ириана районе сигала го бе ше дага хилар.

КОЛОНИЗАТОРАШ ТIЕМА КИЙЧЛУШ БА

НЬЮ-ЙОРК, 19 декабрь. (ТАСС). Гаагера беча хоамах, Малхбузерча Ириане йолча Голланде арме, авиаце, флота подразделенешта тIема кийча хила, аьнна приказ деннад.

ХIанз долаш долча лоархIамех, Малхбузерча Ирианерча голландски колонизаторий эскарца пхи эзар салтеи эпсари ва.

Даьхенах хьаккхийттай

БОМБЕЙ, 20 декабрь. ТАСС корреспондента В. Матяша хоам бу:

Арахьара тIабаьхкача эксплуататораша дIаяьккха 450 шера низ-Iоткъам тIалаьтта, хьалха португальски колони хинна Гоа мукъаяьннай аьнна. Индийски тIема низий подразделенеш котъялара йиш а локхаш Панджиме чуяхар.

Iороде бахача эзараш болча наха чIоагIа гIадбаха тIаийцар уж.

Диъ бIаьи ах бIаьи шера Португале Гоана доал деш цун символ хинна губернаторски дворецa тIара португальски байракх Iо а яьккха, цун метта хьалтехай Индийски Республика байракх. Кортамукъеи шоай лоIаме хиларeи символ йола индийски байракх чIоагIа хоастайора эзараш болча гоанцаша. Цул тIехьагIа Пинджима муниципалитета хьалхашкарча майдане индийски арме, авиаце, флота доакъой парад хилар.

Эксплуататораша низагIа шоай даьхенах дIакъоастабаь хинна Гоа, Дамане, Диу баха 700 эзар саг вола нах шоай даьхенах юхадIакххийтар. Инде лаьттара португальски колонеш дIаяхарах индийски общественноста дуккхача наха лерхI колониальни система дIаяккхара а колониальни мехкаши халкъаши Iалаьмате чехка мукъадалийтара а тIехьа къовсам лоаттабеча низаша яькха йоккха котало.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — «Гулящая». Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — «Ялсмалара белар». Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30.

«Нагахь санна вайх хIара вар». Долалу: 10.30.

№ 2 йола зIамига зал — берий сеанс — «Дийна турпалаш». Долалу: 9, 11.

«Гулящая». Долалу: 1, 3, 5, 7.

ДIаьхдаь сеанс «Живописа советски украински мастераш». Долалу: 9.

№ 3 йола зIамига зал — берий сеанс — «Советски Iаьдал бахьан. Долалу: 9.30, 11.30.

«Гулящая». Долалу: 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

25-ча декабре денз «Новкъара къовсам». 2-гIа сери.

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс — «Дайна фотографи». Долалу: 9.

«Гулящая». Долалу: 10.45, 12.30, 2.15, 4, 5.40, 7.25, 9. ДIаьхдаь сеанс — «Римера Милане». Долалу: 9.

25-ча декабре денз «Новкъара къовсам (2-гIа сери).

Городе Грозне, Мира улицагIа № 79/6-а, кв. 62 цIагIа вахаш волча гражданина Бешенцев Алексей Николаевича суде деннад цу адресах яхаш йола Бешенцева Виктория Никодимовна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда г. Грозне, Ленински районни халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахарен, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02220

Заказ № 6844